

Kristdemokraternas budget för 2024

EN HÅLLBAR REGION MED KÄRNVERKSAMHETERNA I FOKUS

STHLM

Innehåll

Inriktning och vision	4
Sammanfattning ekonomiskt läge.....	4
En sjukvård med människovärdet i centrum.....	6
Utmaningar i hälso- och sjukvården.....	6
Rusta stockholmsvården för fler äldre.....	7
Kommunalisera hemsjukvården	9
Silviahems-certifiera mottagningar.....	9
Bättre vård vid benskörhet	10
Högspecialiserad vård räddar liv	11
Forskning och kunskapsstyrning utvecklar vården	12
Läkemedelsbristen oroar	12
Kompetensförsörjning för kvalitetssäker vård.....	13
Fokus på de stora folksjukdomarna	14
Cancerscreening i framkant.....	14
Många cancerfall kan förebyggas.....	16
Tidig upptäckt räddar liv.....	16
Vaccin för att undvika sjukdom	16
Förbättrad tillgång till allergivaccination	17
Primärvården.....	17
1177 Vårdguiden	19
Prehospital vård	20
Akutsjukhusen	21
Psykisk hälsa	23
Förlossningsvården	24
Vårdval.....	25
Idéburen vård	26
Rädda tillgången till habilitering, rehabilitering och hjälpmedel	27
Kollektivtrafik	28
En trygg kollektivtrafik.....	29
En innovativ kollektivtrafik med ett smart biljettsystem.....	32
En tillgänglig kollektivtrafik.....	34
En färdtjänst att lita på	36

Anropsstyrd kollektivtrafik.....	37
En levande pendelbåts-och skärgårdstrafik.....	38
Framtidens hållbara trafik.....	39
Trängselskatt	39
Regional utveckling för en attraktiv och hållbar tillväxtregion	39
Effektivisera den politiska organisationen kring klimat-och regionplaneområdet	39
Energiförsörjning i Region Stockholm	40
Infrastruktur	41
Förhandla med stat och kommuner gällande el-vägar.....	41
Förhandla med stat och kommuner att bygga ut laddinfrastruktur för att möta framtidens efterfrågan.....	41
Sätt press på staten att underhålla befintlig infrastruktur som är underfinansierad i länet	42
Sätt press på staten att satsa mer på bredbandsutbyggnad för en levande landsbygd och skärgårdsmiljö.....	42
Trygga och utveckla flygets möjligheter.....	42
Utred trafiklösning Järna/Norvik väg 73.....	43
Region Stockholms hållbarhetsarbete	43
Stärk satsningar på resursoptimering och cirkulära materialflöden	44
Hårdare krav vid upphandlingar för att påverka utsläpp av CO2 och miljögifter	44
Utfasning av icke-nödvändiga och minskning av nödvändiga kemikalier	44
Långsiktiga investeringar i kollektivtrafiken och alternativa drivmedel	44
Regionens fastigheter	45
Långsiktigt strategiskt perspektiv.....	45
Energibesparing.....	45
Ökad uthyrning	45
Digitalisering av fastigheter.....	45
Effektivare upphandlingar	46
Tryggheten behöver värnas och kriminaliteten stävjas	46
Kultur.....	47
Fortsatt stöd till kulturen med fokus på regionens kärnuppdrag.....	47
Stärk satsningar på bibliotek och läsfrämjande aktiviteter	47
Stärk arbetet med folkbildningen	48

Vårda och värna vårt kulturarv	48
Slopa enprocentsregeln för kultursatsningar vid nybyggnation.....	48
Värna kulturens frihet.....	49
Utveckla Kultursamverkansmodellen	49
Bilagor	50
Budgetförändringar 2024-2026.....	50
Tabellverk Kristdemokraternas förslag till budget 2024, samt planåren 2025 och 2026	52

Inriktning och vision

Kristdemokraternas budget grundar sig i en djup respekt för våra gemensamma resurser och tillgångar. Sverige befinner sig i en svår tid där kostnaderna ökar snabbt och köpkraften urholkas, främst på grund av den höga inflationen. I denna kontext är det tryggt att veta att den nuvarande regeringen, bestående av Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna med stöd av Sverigedemokraterna, har en grundmurad och stabil färdplan för Sverige och vår välfärd. Regeringen har skjutit till kraftiga stöd, delvis i form av efterfrågade sektorsbidrag som ger en större flexibilitet för regionen som mottagare att faktiskt använda pengarna där de gör mest nytta.

Att göra som vänsterstyret, som ständigt kräver mer pengar från regeringen utan att först ta ansvar för sina egna åtaganden, det är något vi tycker är lite av ett dubbelspel. Inte nog med att de nu misslyckas med att lägga en budget i balans, trots stora reserver samlade i ladorna och trots en välskött och välordnad administration som överlämnats av oss i tidigare styre. Dessutom höjer de skatten, SL-kortet men även patientavgifter, och får ändå inte ihop en budget i balans. Sammantaget skjuter de över ansvaret för besparingarna på invånarna i stället för att ta tag i det kaos som de själva har orsakat genom överdriven administration i form av egenregi-hemtagningar, omorganisationer och nedläggning av fungerande verksamheter (vårdval) samt trafikneddragningar. Alltsammans, utan att på ett patientsäkert sätt och utan några konsekvensanalyser, kunna peka på hur vården ska ges i stället, hur resenärer ska planera sina resor eller fortsatt välja att resa kollektivt.

Vi noterar att Vänsterpartiet nu står bakom hela budgeten till skillnad från förra året vilket innebär att det är svårt att se Vänsterpartiet som ett oppositionsparti.

Sammanfattning ekonomiskt läge

Konjunkturinstitutets prognos från september pekar mot att inflationen (KPIF) i Sverige hamnar runt 5,9 procent 2023. Den höga inflationen och inflationsförväntningarna har lett till en penningpolitisk omläggning med flera höjningar av styrräntan som i början av 2024 förväntas vara 4,25 procent.

Konjunkturprognoserna pekar mot att tillväxten bromsar in och att Sverige kommer att befinna sig i en lågkonjunktur 2024 med risk för att det försämrade konjunkturläget kvarstår under 2025. Investeringarna inom offentlig sektor kan förväntas mildra nedgången. Det finns dock betydande strukturella problem gällande långtidsarbetslöshet och bakomliggande matchningsproblematik mellan tillgången och efterfrågan på olika kompetenser. Sverige har dessutom under flera år tappat i relativt välstånd mätt som både BNP per capita och BNP per arbetad timme. Sverige ligger nu runt genomsnittet vad gäller flera konkurrensfaktorer med stor påverkan på produktivitetens utvecklingen, som tillgången till kapital och infrastruktur, och trenden pekar fortsatt åt fel håll.

Sammanfattningsvis råder det samsyn om att BNP-tillväxten de kommande åren faller från en hög nivå, att inflationen är hög även under den första delen av 2024 men på en lägre nivå än 2023.

Den höga inflationen i stora delar av världen dämpar den globala konjunkturen och avmattningen blir alltmer tydlig. De europeiska ekonomierna har tillfälligt haft en relativt god tillväxt men läget försämras givet den snabba prisutvecklingen på energi och insatsvaror. För att hejda inflationen förväntas penningpolitiska åtstramningar i de flesta länder, vilket i sin tur leder till en ytterligare dämpad ekonomisk utveckling till följd av det snabbt förhöjda ränteläget.

Efter två år av pandemi var bedömningen att regionernas ekonomi skulle stabiliseras. Dessvärre initierade Ryssland ett anfallskrig i Ukraina som utöver ett stort mänskligt lidande resulterat i höga energi- och bränslekostnader och därtill en stigande inflation. De ekonomiska utsikterna för 2024 är oroande.

Regionen drabbas fortsatt av högre pensionskostnader nästa år med anledning av det nya pensionssystemet. Det nya pensionssystemet innebär att de förmånsbestämda pensionerna avvecklas och därmed får alla som anställs från och med 2023 en premiebestämd pension. Premiebestämd pension innebär att arbetsgivaren sätter av en summa till de anställdas tjänstepensioner varje månad och därmed får ökade möjligheter att förutse uppkomna pensionskostnader. För Region Stockholm innebär detta mer än dubbla pensionskostnader för 2023 och 2024. Enligt Rådet för kommunal redovisnings (RKR) beräkningsgrunder driver inflationen tillfälligt upp pensionskostnaderna som sammantaget beräknas öka med 4,5 miljarder kronor mer än planerat år 2023 och landar totalt på 11,3 miljarder. För 2024 är prognostiserade pensionskostnader för regionen ca 13 miljarder. År 2025 prognostiseras inflationstakten vara betydligt lägre och pensionskostnaden beräknas uppgå till 7,8 miljarder kronor, vilket är 5 miljarder mindre jämfört med 2024, enligt prognos. Detta är i linje med planerad nivå för året. Utöver anslagen ersätts nämnderna för de tillfälligt högre pensionskostnaderna. Hälso- och sjukvårdsnämnden ska inom ramen för sina avtal med utförare i egen regi, samt genom medlemsbidrag till Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje, föra vidare ersättning för den högre pensionskostnaden. Trafiknämnden ska på motsvarande sätt ersätta bolagen inom SL-koncernen.

Statens finanser uppvisar överskott om 120 miljarder samt statskund runt 30 procent. Konjunkturedgången har även skett långsammare än beräknat vilket lett till att skatteintäkterna överträffat prognoserna. Regionen besitter en buffert i form av resultatutjämningsreserv som kan användas vid kris eller kraftig lågkonjunktur.

I dessa utmanande tider för Regionens, där tillfälliga pensionskostnader har skapat en press på verksamheten, har vi kristdemokrater beslutat att ta till de åtgärder som behövs för att bibehålla god tillgång till hälso- och sjukvård och kollektivtrafik. Under de senaste 16 åren (2006–2022) vi ingått i den styrande majoriteten har vi visat en förmåga att skapa överskott och spara i ladorna. Detta har summerat i en resultatutjämningsreserv (RUR) på 7,128 miljarder kronor.

Det är med en stark tro på ekonomiskt ansvarstagande och hållbarhet som vi nu använder del av denna sparade resurs för att möta de påfrestningar som regionen står inför under 2024. Genom att använda resultatutjämningsreserven kan vi tillfälligt avhjälpa de utmaningar som de ökade pensionskostnaderna innebär, samtidigt som vi skyddar viktig kärnverksamhet.

En sjukvård med människovärdet i centrum

En fungerande hälso- och sjukvård är välfärdens kärna. Kristdemokraterna anser att hälso- och sjukvården ska utgå från att varje människa är unik och att alla människor har samma absoluta och okränkbara människovärde. För Kristdemokraterna genomsyrar förhållningssättet att systemen finns till för människan, inte tvärtom. Utöver liv och hälsa är trygghet, tillit och självbestämmande viktiga värden att verka för i hälso- och sjukvården. Det innebär att man inom vården ska ha en helhetssyn på människan som tar hänsyn till såväl kroppsliga som själsliga och andliga behov.

Subsidiaritetsprincipen – att beslut ska fattas på den nivå som är närmast de som berörs av dem – är central inom kristdemokratin. För att skapa en så god vård som möjligt tror vi att fler beslut ska föras ut från politiken och tillbaka till professionen. De som arbetar inom sjukvården ska känna att de har makten och ansvaret att vara med och utforma morgondagens sjukvård. Vi vill skapa ett arbetsklimat där varje medarbetare känner en lust och ett ansvar att vara med och utveckla och förbättra hälso- och sjukvården. Kristdemokraterna menar att hälso- och sjukvården ska vara solidariskt finansierad och behovsstyrd. En hälso- och sjukvård byggd på människovärdes- och behovsprincipen kräver prioriteringar. Med detta följer en avgränsning mot de åtaganden som inte omfattas av en solidarisk finansiering. Sådana insatser bör den enskilde själv välja, finansiera och prioritera. Den solidariskt finansierade hälso- och sjukvården ska vara ändamålsenlig och kostnadseffektiv, säker för patienterna och baserad på kunskap och beprövad erfarenhet. Vår gemensamma hälso- och sjukvård ska kännetecknas av kvalitet, mångfald och valfrihet. Flera olika vårdgivare kan stimulera till nytänkande och tillföra vården nya dimensioner. Privata, kooperativa och ideellt drivna alternativ ska ges förutsättningar att utvecklas.

Vården ska vara jämlik och tillgänglig för hela befolkningen. Även människor som har svårt att nyttja sin valfrihet ska ha tillgång till en god, trygg och värdig vård. Varje människas absoluta och okränkbara människovärde ska präglara ramar, regler och praktik inom det medicinsketiska området.

Utmaningar i hälso- och sjukvården

Enligt Region Stockholms nya befolkningsprognos beräknas befolkningen i länet öka med omkring 188 000 personer eller cirka 8 procent fram till 2032. Andelen personer 80 år och äldre väntas öka med drygt 50 procent. Stockholmarna lever allt längre, de överlever sjukdomar som inte tidigare gått att bota och den digitala utvecklingen gör att

patienterna blir alltmer delaktiga i sin egen vård. Den förändrade demografin gör att vårdbehoven under kommande år förväntas öka, samtidigt som stora pensionsavgångar väntar bland hälso- och sjukvårdens personal. En stor utmaning är att behålla personal i regionen och attrahera rätt kompetenser till rätt vårdnivå. För att hälso- och sjukvården ska fungera väl framöver behövs satsningar på fler medarbetare, med rätt utbildning och kompetens.

Tack vare vårdutveckling och forskning kan många svåra sjukdomar behandlas, med livslång vård som följd. Växande vårdbehov och större möjligheter att behandla ställer frågan om prioriteringar och vad som ska ingå i det offentliga åtagandet. En generellt högre utbildningsnivå i befolkningen medför därtill att patienter ställer allt större krav på delaktighet. Samtidigt som det kan leda till bättre vårdresultat finns det utmaningar med missvisande eller felaktig medicinsk information på nätet. För att ny evidens ska få genomslag behöver personalen vara delaktig i det lokala förankrings- och förändringsarbetet. De behöver själva vara övertygade för att vidareutveckla sitt arbetssätt. En stor utmaning för hälso- och sjukvårdens finansiering i Stockholm är det kommunala utjämningsystemet. Kristdemokraterna anser att utjämningsystemet ska finansieras via statsbudgeten så att Region Stockholm ges full rådighet över de egna skatteintäkterna. Det krävs för att skapa en långsiktig ekonomisk planering. Avgifterna för det kommunalekonomiska utjämningsystemet förväntas uppgå till drygt 15 miljarder kronor under 2024 och kommande två åren. Det kommunalekonomiska utjämningsystemet försämrar avsevärt Region Stockholms förutsättningar att bedriva verksamhet. Kristdemokraterna prioriterar kärnverksamheterna och de satsningar vi föreslår syftar till att effektivisera vården så att vi förbättrar omhändertagandet men också hushållar med resurserna. Kristdemokraterna vill förebygga ohälsa och erbjuda god vård i tid.

Rusta stockholmsvården för fler äldre

Den demografiska utvecklingen pekar på en betydande ökning av den äldre befolkningen under de kommande 15 åren. Dessutom ser vi en dramatisk ökning av behandlingsmöjligheter för bland annat äldre. Det ställer krav på vårdens resurser. Därför fokuserar Kristdemokraternas budget för Region Stockholm på att rusta vården för både fler och en ökad andel äldre i befolkningen, genom satsningar som förbättrar omhändertagandet av äldre.

För Kristdemokraterna är det grundläggande att äldre ska åldras i trygghet och med värdighet. Insikten att äldre är en heterogen grupp och att varje person har unika behov, val och önskemål är styrande för vår äldrepolitik. God vård och självbestämmande över sin vardag måste vara självklarhet även under den senare delen av livet. Vi ser på oro på vänsterstyrets olika förslag för att skära ner på valfriheten för äldre inom sjukvården. Bara inom ramen för omställningsplanen avser vänsterstyret att genomföra nedskärningar i vården på 228 miljarder kronor, varav 50 miljarder ska kapas inom geriatrik. Effekten kommer med största sannolikhet bli försämrad tillgängligheten till vård. Men vi ifrågasätter även om vänsterstyret verkligen kommer att spara pengar

genom att flytta vården? I ett läge när andelen äldre ökar är det inte läge att dra ner på resurserna till geriatrik eller annan vård äldre ofta är i behov av. Då behövs satsningar för att rusta stockholmsvården.

Kristdemokraterna vill att alla patienter ska ha en fast och namngiven läkarkontakt inom primärvården, men det är särskilt viktigt för äldre personer. I augusti 2023 hade 83 procent av 75-åringarna och äldre fast läkarkontakt. Det innebär att var sjätte 75-plussare i Region Stockholm inte har en fast läkarkontakt. Det råder bred samstämmighet över partigränserna att primärvården är första vägen in i sjukvården. Då menar vi kristdemokrater att det också är rimligt att säkerställa att stockholmarna har en namngiven läkarkontakt på vårdcentralen. För att uppnå detta så vill vi se en särskild genomförandeplan. Kristdemokraterna har redan under 2023 föreslagit en genomförandeplan för att fler äldre ska ha en fast och namngiven läkarkontakt, men vänsterstyret har valt att inte prioritera frågan.

Under förra mandatperioden gjordes flera satsningar för att öka det medicinska omhändertagandet inom äldreomsorgen. På initiativ av Kristdemokraterna har den medicinska kompetensen stärkts och läkarnärvaron ökat. Den utredning som Kristdemokraterna som del av den styrande majoriteten tillsatte under pandemin pekar på att läkarinsatser i särskilt boende fungerar överlag bra. Det är en stor fördel att som vårdgivare för läkarinsatserna ansvara för hela boenden eftersom insatsen då blir mer fokuserad. Under pandemin var det också viktigt att vi i Region Stockholm endast behövt samordna nio vårdgivare som ansvarar för läkarinsatser på de särskilda boendena och inte drygt 200 olika vårdcentraler som vänstern vill. Erfarenheter från andra regioner visar på att när vårdcentralerna har hand om läkarinsatserna på särskilda boenden så prioriteras dessa ner till förmån för andra patienter och uppdrag. Som så många gånger annars får de äldre stå tillbaka.

Även den sammanhållna seniorvården har byggts ut kraftigt på initiativ av Kristdemokraterna. Det handlar inte minst om att de geriatriska klinikerna har fått ett större ansvar för äldre patienter som ska skrivas ut från sjukhusvård till hemmet. Det är av största vikt att detta arbete fortsätter och att uppdraget, förstärkt utskrivning, utökas till samtliga geriatriska mottagningar samt vårdval geriatrik. På så sätt ska äldre slippa läggas in på akutsjukhus i onödan. Den sammanhållna seniorvården innebär att ett multiprofessionellt team görs tillgängligt som följer patienterna på nära håll. I teamet ingår läkare, sjuksköterska, sjukgymnast/fysioterapeut, arbetsterapeut, dietist och kurator. Teamet ser till att övergången från vård på sjukhuset till hemgång blir så smidig som möjligt. Till detta ändamål avsätter vi 30 miljoner kronor för 2024.

Utöver detta vill Kristdemokraterna stärka de geografiska områdesansvaren för de geriatriska klinikerna så att läkarna på geriatriken även ska ha ansvar för Särskilt boende för äldre (SÄBO) inom sitt upptagningsområde.

Den avancerad sjukvården i hemmet (ASiH) och den specialiserade palliativa slutenvården (SPSV) har signalerat akut behov av resursförstärkning för att klara uppdraget. Ersättningsnivåerna till såväl ASiH som SPSV har legat still under många års tid, trots att

behoven och vårdtygden ökat. Därför föreslår vi att både ASiH och SPSV ska få höjda ersättningsnivåer, ASiH 194 miljoner och SPSV 80 miljoner kronor för 2024.

Kristdemokraterna föreslår även att den så kallade 120-dagarsregeln inom ASiH ses över, som innebär viten för den vårdgivare som överskrider gränsen. Allt fler vårdgivare har svårt att klara den maximala vårdtiden om 120 dagar, i och med att ASiH idag tar emot allt svårare sjuka. Vi menar att vårdgivarna inte ska straffas ekonomiskt för att de avlastar sjukhusen genom att vårda svårt sjuka i hemmet.

Kommunalisera hemsjukvården

Äldre är många gånger de som får vänta längst tid på akuten. Därför är det viktigt att sjukvården så långt som möjligt flyttas hem till dem. Hemsjukvården gör att de äldre sätts i centrum och får bättre vård samtidigt som trycket på den övriga sjukvården minskar. År 2018 strandade återigen samtalen om överföring av hemsjukvården från landstingen till kommunerna i Stockholms län. Det är inte rimligt, som med dagens system, att en undersköterska från regionen kan möta en undersköterska från den kommunala hemtjänsten hos en patient. Den ena har gjort morgonbestyren i hemtjänstens regi och den andra ska ge medicin inom ramen för regionens uppdrag – detta trots att båda har samma reella och formella kompetens. För patienten skulle en kommunaliserad hemsjukvård öka kontinuiteten i vårdprocessen och samtidigt leda till färre besök från olika personer i hemmet. Att ha samma personal som återkommer regelbundet skapar en tryggare vårdprocess för patienten. I resten av landet har reformen genomförts och fungerar bra på många håll. Region Stockholm måste nu verka för att hemsjukvården kommunaliseras skyndsamt.

Silviahemscertifiera mottagningar

Antalet som drabbas av olika typer av demenssjukdomar kommer bli fler i takt med att befolkningen lever allt längre. Vid en begynnande demensbild ska alltid eventuella bakomliggande somatiska sjukdomar uteslutas, alternativt en möjlig depression övervägas. Psykiatriska symptom som ångest och oro kan också förekomma vid demens. Alla med misstänkt demenssjukdom ska ha rätt till kvalificerad utredning, diagnos och behandling. För att uppnå detta krävs en fortsatt utbyggnad av den geriatriska öppenvården samt primärvården. Bemötandet av personer med demens behöver bli bättre. När en person med demens exempelvis besöker en akutmottagning i behov av hjälp för en annan åkomma behöver sjukvården ha tillräckliga kunskaper i hur man bemöter personen på bästa sätt. Kristdemokraterna föreslår därför att länets akutmottagningar och närakuter ska Silviahemscertifieras, för ett bättre omhändertagande av personer med demens. Silviahemscertifieringen innebär att medarbetarna vid vårdenheten får en grundutbildning i demenskunskap.

Bättre vård vid benskörhet

En halv miljon svenskar är drabbade av osteoporos och fler beräknas drabbas årligen framöver. Ungefär varannan kvinna och var fjärde man beräknas drabbas under sin livstid. Det är en kostsam folksjukdom, som innebär mycket lidande för den som drabbas. Många förlorar sin gångförmåga och möjlighet till självständigt boende. I Sverige drabbas cirka 85 000 personer per år av en osteoporosrelaterad fraktur. En stark riskfaktor för att drabbas av osteoporos är tidigare osteoporosfraktur. Arbetet med att identifiera personer med en osteoporosrelaterad fraktur och ge förebyggande behandling är därför väldigt viktigt, speciellt under de två första åren efter första frakturen.

Under förra mandatperioden påbörjades implementeringen av frakturkedjor på regionens sjukhus och flera sjukhus uppges idag ha frakturkedjor. Tyvärr fungerar inte dessa som det var tänkt. I praktiken innebär det ofta att en medicinsk sekreterare går igenom patientjournaler, identifierar patienter med riskfaktorer och skickar hem ett brev. Strukturen är för skör. De sjukhus som idag har tydliga frakturkedjor med ansvariga läkare och utbildade koordinators är Norrtälje sjukhus och Karolinska Huddinge. Södersjukhuset hade tidigare en enhet som jobbade med detta men den finns inte längre. Kristdemokraterna anser att det behövs satsningar för att förebygga och behandla osteoporos. Det behövs en tydligare struktur, ett definierat uppdrag och resurser för att få till fungerande frakturkedjor. Därför vill vi inrätta ett kunskapscentrum för osteoporos vid Karolinska Huddinge under 2024 med ansvar för frakturkedjor på samtliga regionens akutsjukhus. Genom centrat kan medarbetare i vården, vid sidan av konsultation, även utbildas i bättre omhändertagande av patienter med osteoporos. Kunskapscentrum för osteoporos bör även satsa på forskning. Kristdemokraterna ser med fördel att centrat kunde bli ett nationellt kunskapscentrum med professur kopplad till Karolinska institutet. För ändamålet avsätter vi 25 miljoner kronor.

Kristdemokraterna yrkar:

- Silviahems-certifiera länets akutmottagningar och närakuter, för att höja kompetensen bland medarbetarna kring demens
- Höj ersättningarna till den avancerade sjukvården i hemmet (från 1 033 kr till 1 215 kr) och den palliativa slutenvården
- Se över den sk. 120-dagarsregeln inom ASiH
- Region Stockholm verkar för att hemsjukvården kommunaliseras skyndsamt
- Inrätta ett regionalt kunskapscentrum för osteoporos på Karolinska Huddinge
- Förbättra den geriatriska vården i länet genom ökade krav på kringresurser, såsom tillgång till röntgen
- Utöka den sammanhållna seniorvården och uppdraget förstärkt utskrivning till alla geriatriska mottagningar

Högspecialiserad vård räddar liv

Region Stockholm är en stark aktör inom nationell högspecialiserad vård och erbjuder vård till patienter från andra län och länder, vilket ger en volym i verksamheten som bidrar till hög kvalitet för invånarna i Stockholms län. På världsledande Karolinska Universitetssjukhuset i Solna och Huddinge bedrivs den mest högspecialiserade vården som även bidrar till Stockholms läns och landets konkurrenskraft. Karolinska har rankats av den amerikanska tidskriften Newsweek som världens sjätte bästa sjukhus, som bygger på sammanvägda resultat från patientenkäter, medicinska resultat och rekommendationer från sjukvårdens medarbetare.

Kristdemokraterna ser med oro på att utvecklingen av nationell högspecialiserad vård brottas med utmaningar för att uppnå målet om ökad patientnytta. Förutsättningarna för forskning, utbildning, utveckling och innovation (FoUI) påverkas också starkt. Erfarenheterna så här långt visar att den snabba sekventiella arbetsprocessen riskerar att ge oönskade effekter på helheten för vården. Nuvarande vårdvolym och uppgifter om vårdkvalitet hos nuvarande utförare utgör inte en tydlig faktor för bedömning inför tilldelning av NHV-tillstånd. Det finns ingen inbyggd kontrollmekanism i nuvarande system såsom tidsbegränsade tillstånd eller annan systematisk och regelbunden prövning av tillstånden. Vidare saknas det en tydligt formulerad målbild för utformningen av vård- och FoUI-uppdragen vid de olika universitetssjukhusen i landet. Det finns nu betydande nationell och internationell erfarenhet av nivåstrukturering.

Kristdemokraterna vill se en nationell utvärdering av den nuvarande processen i syfte att utveckla systemet i riktning mot ökad patientnytta och stärkt systemperspektiv. Ett sänkt tempo i genomförandet skulle ge systemet möjlighet att kunna justera för oförutsedda negativa effekter.

Kristdemokraterna menar i stället att den snabba utvecklingen inom sjukvården kräver att Sverige har ett komplett universitetssjukhus där all högspecialiserad vård kan bedrivas och som servar hela landet med högspecialiserad sjukvård som en annan region eller sjukhus inte kan förväntas erbjuda. Om Sverige har ett komplett universitetssjukhus kan det även stärka Sveriges konkurrenskraft inom Life Science och bidra till att Sverige kan mäta sig bland de bästa i världen.

Karolinska Universitetssjukhuset, tillsammans med Karolinska Institutet, utgör navet i ett unikt Life Science-kluster som främjar samverkan mellan forskning, näringsliv, utbildning och vård. Ett exempel på detta är inrättandet av Precisionsmedicinskt centrum Karolinska, PMCK, som skapar unika möjligheter att omsätta spetsforskning och snabb teknikutveckling till konkret patientnytta. Genom samverkan mellan utförare och vårdgrenar nås mesta möjliga effekt för patienterna. De stora mängder data som samlas in skapar nya möjligheter till forskning och utveckling av behandlingsmetoder. En förbättrad digital infrastruktur är en nödvändighet för att kunna tillgodogöra den hälsodata som samlas in.

Kristdemokraterna yrkar:

- Regionen verkar för att Karolinska Universitetssjukhuset ska vara ett komplett sjukhus som serverar hela landet med högspecialiserad sjukvård och kan mäta sig bland de bästa i världen

Forskning och kunskapsstyrning utvecklar vården

Kristdemokraterna arbetar för att Stockholms län ska vara en internationellt ledande region för forskning, innovation, Life Science och utveckling. Forskningen i regionen utvecklar verksamheterna till nytta för patienterna samtidigt som länets attraktionskraft stärks. Forskning banar väg för bättre diagnostik, vård, trafik och hälsa. I Region Stockholms verksamheter genomförs som bäst ett innovations- och forskningslöfte, i syfte att Sveriges och länets konkurrensfördelar ska tas tillvara genom tillgången till biobanker, kvalitetsregister samt patient- och hälsodata.

Forskningen ska vara bred och fri, samtidigt som det är viktigt att forskningen möjliggör för kunskap inom områden med idag otillräckliga kunskapsstöd. Det kan exempelvis handla om sällsynta diagnoser, hur diagnostisering och behandling av vissa sjukdomar kan skilja sig åt mellan män och kvinnor eller forskning kring sjukdomar som i större utsträckning drabbar kvinnor. En viktig del för att stärka forskning och utveckling inom primärvården sker inom Akademiskt Primärvårdscentrum.

Kunskapsstyrningen spelar en viktig roll i att stödja vårdgivarna i att använda bästa tillgängliga kunskap samt utveckla och förbättra tidig upptäckt och fullföljande behandling. Risken finns dock att kunskapsstyrningen lägger sig som en våt filt över verksamheterna när allt fler råd och riktlinjer tas fram över tid. Hälsa- och sjukvårdens begränsade resurser måste värnas och här behövs ansvarstagande både vad gäller över- och underdiagnostik. Genom att införa Kloka Kliniska Val menar vi att det finns goda förutsättningar för att mönstra ut vård som inte gör nytta i hälso- och sjukvården. Genom att styra hälso- och sjukvården mot långsiktig hållbarhet med minskat resurs-slöseri kan vi uppnå ökad kvalitet i vården.

Läkemedelsbristen oroar

En stabil läkemedelsförsörjning är viktigt för hälso- och sjukvården. Det behövs förutsägbarhet och stabilitet för att kunna ha en långsiktig planering, minska risken för akuta omprioriteringar inom vården och för att patienterna ska känna sig trygga med att det alltid finns tillgång till livsviktiga läkemedel.

Tyvärr har antalet restnoterade läkemedel ökat de senaste åren. Coronapandemin har bidragit till att förstärka problemet. Det råder numera brist på läkemedel för att till exempel behandla diabetes, epilepsi och hjärt- och kärlsjukdomar. Enligt Läkemedelsverket var drygt sex procent av läkemedelsförpackningarna restnoterade per 30 juni i år. Det innebär 1 022 olika förpackningar som är restanmälda.

Regeringen har gett Läkemedelsverket i uppdrag att kartlägga, analysera och föreslå åtgärder som syftar till att förebygga och hantera rest- och bristsituationer avseende läkemedel för den svenska marknaden.

Kompetensförsörjning för kvalitetssäker vård

Region Stockholm är en av Sveriges största arbetsgivare och de anställda är regionens allra främsta tillgång. Regionen behöver bli bättre som arbetsgivare för att få personal att trivas och utvecklas. För att vårdyrket ska bli mer attraktivt och för att erfarenhet ska premieras är det angeläget att de anställda inom hälso- och sjukvården erbjuds vidareutbildning och fler karriärvägar. Vi kristdemokrater har under den gångna mandatperioden säkerställt att 400 sjuksköterskor per år fått genomgå specialistutbildning på betald arbetstid. Regionen ansvar också för läkarnas allmäntjänstgöring, AT, och specialiseringstjänstgöring, ST, inklusive den nya lagstadgade bastjänstgöringen, BT. För att säkra behoven framöver behöver även antalet AT, BT och ST-platser fortsatt att öka. Eftersom AT kommer att fasas ut är det viktigt att regionen säkerställer att antalet BT ökar i tillräcklig omfattning.

Vid rapporter om vårdplatsbrist inom sjukvården är det inte faktiska sängar som saknas. Det fattas omvårdnadspersonal för att bemanna vårdplatserna. Fenomenet finns över hela landet, men i Stockholm bör ambitionen vara att i större utsträckning lyckas hålla vårdplatser öppna. Målet ska vara en god kompetensförsörjning så att vårdplatser inte ska behöva stängas på grund av personalbrist som vid underbemanning eller sjukdomsbortfall. Det leder till mer nöjda och mindre belastade anställda.

En betydande del av arbetet inom sjukvården fylls av administrativa arbetsuppgifter och tar tid ifrån det nära patientarbetet. Många administrativa arbetsuppgifter har ett gott syfte i att mäta utfall och förbättra kvalitet. Problemet är när administration av vårdpersonal sker till bekostnad av patientkontakt och minskad vårdproduktion. Därför behöver det vara färre administrativa arbetsuppgifter och en större andel bör avlastas av kvalificerad administrativ personal, såsom medicinska sekreterare.

Stockholm har, sett ur ett nationellt perspektiv, en stor andel vård som bedrivs i privat regi. Utbildningsinsatserna speglas dock inte inom det privata i relation till den vård de producerar. När alltmer vård sköts av privata aktörer behöver också vårdutbildningarna följa med. När vården blir alltmer specialiserad kommer det samtidigt finnas ett ökat behov av samordnande roller som både kan arbeta med ett patientnära helhetsperspektiv och med prevention av sjukdom.

Kristdemokraterna yrkar:

- Sjuksköterskor ska ges möjlighet till specialistsjuksköterskeutbildning på betald arbetstid
- Antalet AT-, ST- och BT-platser ska öka för att möta behovet av specialistläkare
- Utred vilka krav regionen ställer och bör ställa på administration, med syfte att minska den administrativa bördan

Fokus på de stora folksjukdomarna

Hjärt- och kärlsjukdomar har länge varit den vanligaste dödsorsaken bland både kvinnor och män, medan en del cancersjukdomar varit den näst vanligaste dödsorsaken. Men de senaste decennierna har dödligheten i hjärt- och kärlsjukdomar, som hjärtinfarkt och stroke, stadigt minskat. Detta har i sin tur inneburit att gapet mellan de båda sjukdomsgrupperna blivit allt mindre. Siffror från 2021 visar att för första gången avled fler stockholmare på grund av cancer (4 098 p), än på grund av hjärt- och kärlsjukdom (4 087 p).

Genom prevention och tidig upptäckt av riskfaktorer kan risken för insjuknande i folksjukdomar fortsatt minskas kostnadseffektivt. Detta gäller inte minst osteoporos och det är därför Kristdemokraterna föreslår att ett kompetenscentrum inrättas under 2024.

När det gäller hjärt- och kärlsjukdomar behövs insatser för att förbättra sekundärpreventiv behandling, till exempel genom jämförelser i kvalitetsregistret Swedeheart, genom att styra behandlingen via Kloka listan och via utbildningsinsatser som görs från Läkemedelskommittén och Akademiskt primärvårdcentrum. Ekonomiska incitament har ökat följsamheten på vårdcentraler till rekommendationerna som ges i Kloka listan.

Även om diabetesvården förbättrats över tid finns det behov av förbättringar. I socioekonomiskt svagare områden är förekomsten av typ 2-diabetes vanligare och vårdcentraler verksamma i dessa områden behöver stödjas. För att nämna några exempel behövs riktade insatser för att förebygga ohälsosamma levnadsvanor, frikostigt erbjuda blodsockermätning, förbättrad läkemedelsbehandling och erbjuda vårdcentraler fortbildningsinsatser. Det är också viktigt att personer med diabetes har en namngiven kontaktperson med särskild kunskap om diabetesvården hos sin vårdgivare.

Tillgången till psykosocialt stöd i den svenska diabetesvården är inte tillräcklig. I en medlemsundersökning från Svenska Diabetesförbundet uppger 6 av 10 med diabetes i Region Stockholm, att deras livskvalitet påverkas negativt av sjukdomen. Hösten 2021 angav nästan hälften i samma grupp att de antingen har haft eller har behov av psykosocialt stöd. Patienterna träffar oftast vården en till två gånger årligen, men alla årets övriga dagar behöver de bedriva en ofta omfattande egenvård.

Psykologens roll är att erbjuda hjälp och stöd till de diabetiker som upplever svårigheter i sin sjukdom. Psykologen spelar därför en viktig roll i diabetesvården. Region Stockholms diabetescentrum har idag i snitt en psykologresurs på halvtid per mottagning. Här behövs utökade resurser för att säkerställa att alla diabetiker i behov av psykosocialt stöd också får det.

Cancerscreening i framkant

Allt fler drabbas av cancer. För att motverka denna utveckling och för att säkerställa att personer som drabbas ges möjlighet att leva ett liv med hög kvalitet har den borgerliga

regeringen, som Kristdemokraterna ingår i, aviserat en ambitionshöjning inom cancer- vården och barncancervården. Totalt avsätts därmed 1 025 miljoner kronor per år till och med 2026 för att stärka cancervården.

För att skapa förutsättningarna för att Sverige förblir ett föregångsland inom cancer- vården uppdateras den nationella cancerstrategin och en regional cancerplan är under utarbetning för vår sjukvårdsregions del. Dagens nationella cancerstrategi har varit vägledande för den svenska cancervårdens utformning i knappa 14 år. Strategin kom till under dåvarande kristdemokratiska socialministern Göran Hägglunds tid och åtgärder- erna har lett till stora framsteg inom cancervården, bland annat genom de regionala cancercentra. Koncentration av högspecialiserad vård, framtagandet av nationella vårdprogram och införandet av standardiserade vårdförlopp är bara några exempel.

Region Stockholm ligger i framkant när det gäller införande av screeningsprogram. Tyvärr visar vänsterstyret inget intresse av att fortsätta satsa på utveckling.

Världshälsoorganisationen (WHO) har utlyst ett globalt mål om total eliminering av livmoderhalscancer. För att få stopp på spridningen av HPV-viruset behöver kvinnor som riskerar att få livmoderhalscancer vaccineras. Kristdemokraterna var pådrivande under förra mandatperioden i frågan, vilket resulterade i en så kallad catch-up- vaccinering för 76 000 kvinnor i åldrarna 22–27 år. Dessa kvinnor erbjöds gratis HPV- vaccin för att förhindra livmoderhalscancer. Satsningen var historisk och kvinnor som får HPV-vaccin skyddas mot livmoderhalscancer till 90 procent. Två år har gått sedan kampanjen för att utrota livmoderhalscancer inleddes i Region Stockholm. Nu visar det sig att bara drygt var tredje kvinna i målgruppen har tagit HPV-vaccinet, vilket är för lågt. Trots påtryckningar har vänsterstyret inte vidtagit några åtgärder.

Kristdemokraterna vill också att man fortsätter att utveckla vaccinering mot HPV-virus så att även pojkar och män, som tidigare inte fått möjligheten, omfattas.

Bröstcancer står för 26 procent av all kvinnlig cancer och är därmed den vanligaste cancerformen bland kvinnor. Chansen att bli botad från bröstcancer har ökat dramatiskt de senaste 20 åren och idag överlever nästan nio av tio kvinnor som drabbas av bröstcancer.

Ju tidigare upptäckten görs desto större möjlighet att överleva. Därför är det av största vikt att få så många kvinnor som möjligt att delta i mammografi. Idag erbjuds mammografi från det att en kvinna fyllt 40 år till dess att hon är 74 år. Deltagandet i mammografi inom Region Stockholm har under många år legat runt cirka 70 procent. Under 2022 har flera initiativ till att öka deltagande gjorts, bland annat införande av SMS-påminnelser. Siffror från Bröstcentrum vid Karolinska universitetssjukhuset visar att SMS-påminnelserna ökat deltagandet med flera procentenheter. Samtidigt behövs fler åtgärder för att nå de kvinnor som inte deltar i screeningen. En sådan åtgärd är att öka tillgängligheten. Därför vill Kristdemokraterna utreda möjligheten att öppna en mammografimottagning vid Danderyds sjukhus. Det skulle öka tillgängligheten framför allt för kvinnor bosatta i de nordöstra delarna av länet, exempelvis Norrtälje.

Många cancerfall kan förebyggas

Europeiska kommissionen framhåller i sin plan mot cancer att cirka 40 procent av cancerfallen går att förebygga: effektiva förebyggande strategier kan förebygga sjukdom, rädda liv och minska lidandet. Här har primärvården en viktig roll i att informera patienterna om vikten av hälsosamma levnadsvanor. Även flera regionala programområden prioriterar hälsosamma levnadsvanor i sina mål- och insatsplaner.

Tidig upptäckt räddar liv

Kristdemokraterna säkrar fortsatt finansiering (6 miljoner kronor) för den riskbaserade mammografistudien, även kallad SMART. Studien har som mål att ta fram en ny modell för screening (utifrån individuell risk) av bröstcancer. Den drogs igång under förra mandatperioden och behöver fortsatt finansiering 2024–2027 för att kunna slutföras. Kristdemokraterna menar att regionen bör aktivt stötta forskning och vårdutveckling.

Primärvården har en viktig roll i att tidigt upptäcka sjukdom, även cancer. Därför behöver primärvården rustas för att klara uppdraget. Ett exempel är att tillhandahålla riskvärderingsverktyg, som underlättar för medarbetarna att upptäcka tecken på allvarlig sjukdom.

Kristdemokraterna yrkar:

- Säkra fortsatt finansiering för riskbaserade mammografistudien (SMART)
- Erbjud HPV-catch-up-vaccination till pojkar och män
- Utred möjligheten att öppna en mammografimottagning på Danderyds sjukhus
- Intensifiera arbetet med att ta fram olika stödfunktioner, såsom riskvärderingsverktyg, för att ge primärvården bättre förutsättningar att upptäcka cancer i tid

Vaccin för att undvika sjukdom

Vaccin är det effektivaste medlet för att uppnå hälsa och undvika sjukdom. Alla barn i Sverige erbjuds idag vaccination mot elva svåra sjukdomar. Många av de sjukdomar som omfattas av barnvaccinationsprogrammet är ovanliga i Sverige idag, men kan förekomma i andra länder. Mässling är ett exempel.

Kristdemokraterna vill att en större andel barn vaccineras. När tillräckligt många är vaccinerade så upphör sjukdomen att cirkulera. Då skyddas även de som av olika skäl inte kan vaccinera sig. Det kan dels ske genom riktade kampanjer, som redan idag genomförs, och tillgänglig information på olika språk, för olika funktionsnedsättningar.

Antalet anmälda fall av fästingburen hjärninflammation (TBE), har ökat senaste åren och cirka en tredjedel av fallen finns i Stockholms län. Majoriteten av de som insjuknar är helt ovaccinerade. Kristdemokraterna vill därför införa avgiftsfri TBE-vaccination till barn och unga 3–18 år, för att skydda mot svår sjukdom. Vi avsätter 100 miljoner kronor för 2024.

Kristdemokraterna menar att det även behövs ett hållbart regionalt vaccinprogram för äldre och därför initierat den utredning som pågår. I dag erbjuds alla över 65 år i Region Stockholm kostnadsfri vaccination mot pneumokocksjukdom samt årlig kostnadsfri vaccination mot säsongsinfluensa. Täckningsgraden för vaccination mot säsongsinfluensa behöver höjas eftersom den, enligt uppgifter från Vaccinera, endast ligger på drygt 50 procent. Vaccination mot pneumokocker är det fortsatt få som tar. Samtidigt behöver fler vacciner inkluderas i vaccinprogrammet för äldre. Vilka vacciner som ska ingå behöver utredas, men det kan exempelvis handla om vaccin mot bältros, covid-19 eller förbättrat grundskydd mot difteri, stelkramp och kikhosta.

Förbättrad tillgång till allergivaccination

Allergi kan för en del personer leda till svåra besvär och påverka livskvaliteten avsevärt. Allergivaccination kan vara ett alternativ om man har besvär trots annan pågående behandling. Det finns även ett tydligt samband mellan allergi och astma. Det har visat sig att allergivaccination kan förebygga astma och nya allergier. Samtidigt vet vi att Region Stockholm ligger strax under riksgenomsnittet i tillgång till allergivaccination, vilket kräver insatser. Kristdemokraterna menar därför att regionen behöver utreda en förbättrad tillgång till allergivaccination i hela länet. En nationell arbetsgrupp ska ta fram ett nationellt kunskapsstöd på området, vilket vi hoppas ska ge god vägledning och leda till en mer jämlik tillgång.

Kristdemokraterna yrkar:

- Skapa en struktur för äldrevaccination
- Utred förbättrad tillgång till allergivaccination
- Inför avgiftsfri TBE-vaccination till barn och unga, 3–18 år
- Erbjud HPV-catch-up-vaccination till pojkar och män

Primärvården

Primärvården och inte minst husläkarmottagningarna ska vara navet i hälso- och sjukvården. Primärvården har även en central roll i det förbyggande arbetet och för att klara sitt breda uppdrag behöver primärvården tillföras resurser. För att klara detta behöver husläkarmottagningarna ökade resurser och större andel av hälso- och sjukvårdens budget. Husläkarmottagningarna behöver även förutsättningar för att kunna planera sina resurser långsiktigt och för att arbeta mer hälsofrämjande.

Att säkerställa en god tillgänglighet i primärvården är avgörande för att klara framtidens vård. Därför är det viktigt att alla länets invånare är listade på en vårdcentral med en fast och namngiven läkare som ansvarar för patienten. Dock är det inte realistiskt eller ekonomiskt försvarbart att genom den så kallade passiva listningen genomföra det under ett år. Kristdemokraterna budgeterar för att vi under mandatperioden ska nå målet men att vi börjar med de patienter som är i störst behov av vård. Äldre 85+, personer med funktionsnedsättning eller kroniska sjukdomar bör prioriteras före

personer som sällan är i behov av vård. Det är dock viktigt att poängtera att det långsiktiga målet är att alla oavsett hälsostatus ska ha en fast och namngiven läkare.

För att uppnå målet att alla ska vara listade hos en läkare, behöver vårdcentralerna rimliga förutsättningar. Därför behövs ett listningstak per läkare på max 1 500 i ett första skede. Vi välkomnar att en handlingsplan kommer att tillsättas för att nå 1 100 listade patienter per husläkare i enlighet med Socialstyrelsens riktmärke men menar att det måste följas upp med ökade satsningar på husläkarna.

Vården, och inte minst primärvården, måste styras tydligare mot kontinuitet och sammanhållighet. Som ett led i detta menar vi att vårdgivarna i Region Stockholm ska tillhandahålla såväl fysisk som digital vård. Vi vill även utreda förutsättningarna för jouröppna vårdcentraler. Det är vår uppfattning att differentierade patientavgifter krävs för att styra vården. Besök på husläkarmottagningen där man är listad bör bli billigare, samtidigt som det bör bli något dyrare att gå till andra vårdgivare där man inte är listad, exempelvis nätläkarna. Därför föreslår vi en sänkning av patientavgiften med 25 kronor/besök på husläkarmottagning där man är listad till 225 kronor och digitala såväl som fysiska besök där man inte är listad bör uppgå till 300 kronor. Vänsterstyret dubbelbestraffar stockholmarna när de väljer att utöver skattehöjning även höja patientavgiften till 275 kronor.

Att invånarnas hälsa har förbättrats samtidigt som vårdkonsumtionen ökar, både totalt sett och per capita, visar på en ohållbar utveckling. Därför vill Kristdemokraterna öka andelen kapiteringsersättning i primärvården, vilket exempelvis innebär att husläkarmottagningarna i större utsträckning ska få ersättning efter antalet listade patienter som de har. Det innebär även att husläkarmottagningarnas incitament till att få fler att lista sig ökar, samt för att arbeta proaktivt och preventivt.

Under den förra mandatperioden har närakuter införts för att framför allt avlasta akutmottagningarna på akutsjukhusen. Antalet besök på närakuterna har ökat stadigt sedan införandet, men effekterna har inte blivit så stora som förväntat överallt i regionen. Dessutom förekommer det att patienter först behöver gå till sin husläkarmottagning, för att sedan bli hänvisade till närakuten och slutligen remitterade till akuten. Det belastar vården och den enskilde i onödan. Kristdemokraterna menar att närakuternas resurser bör föras in under primärvården och låta husläkarmottagningarna inom en närakuts geografiska område få ansvar för vården. Syftet är att få en förbättrad kontinuitet med mindre rundslussning av patienter mellan enheter, samt att tillföra än mer resurser till primärvården för att få den att utvecklas ytterligare.

Vänsterstyret aviserar att de kommer att lägga ner Hötorgets närakut.

Kristdemokraterna menar att det är direkt oansvarigt att lägga ner en närakut i centrala Stockholm, utan att kunna erbjuda alternativ. Därför föreslår vi att avtalet förlängs i avvaktan på organisatorisk förändring. Vi föreslår även att patientavgiften på närakuter ska ligga på 300 kronor, jämfört med vänsterstyrets kraftiga höjning till 375 kronor.

Kristdemokraterna yrkar:

- Tillsätt en genomförandeplan för att alla invånare som är 85 år och äldre, kroniskt sjuka samt funktionsnedsatta ska vara listade hos en namngiven läkare
- Sänk patientavgiften med 25 kronor/besök på husläkarmottagning där man är listad till 225 kronor och digitala såväl som fysiska besök där man inte är listad bör uppgå till 300 kronor
- Avsätta 100 miljoner kronor för passiv listning
- Region Stockholm bör vara pådrivande i en översyn av utomlänstaxan för digitala vårdbesök
- Utred hur närakuternas resurser kan föras in under primärvården och låta husläkarmottagningarna i närakutens geografiska område få ansvar för vården
- Förlänga avtalet med Hötorgets närakut
- Patientavgiften på närakuter ska ligga på 300 kronor

1177 Vårdguiden

1177 Vårdguiden är en viktig länk mellan sjukvården och invånarna, vilket blev tydligt under pandemin. Syftet när 1177 Vårdguiden startade, ett Kristdemokratiskt initiativ, var att utifrån invånarperspektivet förbättra patientvägledning och hänvisning till rätt vårdnivå. 1177 har idag, trots konkurrens från bland annat nätläkare, en stark ställning som varumärke och första väg in i vården bland samtliga åldersgrupper i Stockholm.

Efter en hög belastning på 1177 under coronapandemin har samtalsvolymerna nu för första gången i Region Stockholm återgått till det normala. Under pandemin hanterade 1177 i regionen två miljoner samtal utöver sin ordinarie volym, det innebar en fördubblad belastning för tjänsten och de sjuksköterskor som jobbar med att ge sjukvårdsrådgivning. I Region Stockholm har 1177 varit huvudingången för allt ifrån sjukvårdsrådgivning till vaccinationsbokning för Covid-19. Så är det inte i alla regioner och det mesta pekar på att 1177 har avlastat övrig sjukvård under pandemin. I kris och pandemier behöver hela sjukvårdsystemet stå starkt och klara hög belastning, så även 1177.

I den styrande koalitionens politiska plattform framgår det att en utredning ska genomföras för att återta 1177 i egen regi. Det är identiskt med det krav som Vänsterpartiet har ställt bland sina 44 punkter för att släppa igenom styret. Från Kristdemokraterna ställer vi oss negativa till detta och beklagar Vänsterpartiets inflytande över sjukvården.

För det första har en stor utredning om 1177 redan genomförts av hälso- och sjukvårdsförvaltningen. En ytterligare utredning, där slutsatserna dessutom redan är förutbestämda, går helt emot ambitionerna att minska kostnaderna för konsulter och administration. För det andra talar erfarenheter från andra regioner sitt tydliga språk, de regioner som har 1177 i egen regi betalar dyrare kostnad per samtal och har avsevärt längre köer. Sedan exempelvis videomöte tagits i bruk bör kraftansträngningarna snarare läggas på att fortsätta utveckla 1177 till exempel genom digitala och intelligenta

frågeformulär som patienten själv fyller i via nätet. I många fall kan patienter bedömas och behandlas utan att fysiskt besöka en sjukvårdsinrättning, exempelvis genom videobesök eller telefonsamtal med läkare eller annan hälso- och sjukvårdspersonal. Vi anser också att de idéburna vårdaktörerna ska synliggöras, så att det ska bli lättare att finna dessa på exempelvis 1177.

I Storbritannien finns en webbsida med adressen www.healthtalk.org. Sidan fungerar som ett stöd för såväl de som diagnostiserats med en för dem ny sjukdom, som för anhöriga. Det finns information i textform samt inspelade intervjuer med patienter, läkare och anhöriga. Den fungerar som erfarenhetsbank kring olika diagnoser. Sammanlagt finns ett 50-tal diagnoser i erfarenhetsbanken och den kombineras med experters omdömen om de olika diagnoserna. I Region Stockholm finns ett nära samarbete med akademien och vi har därför goda förutsättningar för att till exempel involvera KI i ett framtida arbete där en sådan sida tas fram. Ett lämpligt sätt att integrera arbetet på kan vara att använda den igenkända plattformen 1177 som redan idag innehåller mycket av informationen i textform. Något som dock inte finns på 1177 idag är patientberättelser eller berättelser från anhöriga och efterlevande.

Kristdemokraterna yrkar:

- Synliggör de idéburna aktörerna så att det ska bli lättare att finna dessa i exempelvis 1177
- Bevara 1177 i nuvarande regiform
- Att regionen utreder möjligheten till en webbaserad erfarenhetsbank och att regionen undersöker ifall 1177 är en lämplig plattform att bygga en sådan erfarenhetsbank kring

Prehospital vård

Anställda inom den prehospitala vården inom Region Stockholm, det vill säga de som först möter patienter vid sjukdom eller när olyckan varit framme, vittnar om ett hårdare klimat. När hot och trakasserier kontinuerligt drabbar ambulanspersonal och anställda inom vården riskerar vi viktig vårdverksamhet i vår region. Det hotar både personal och de som behöver vård.

Vid utryckning kan ambulanspersonal möta personer som utsätter dem för hot och våld. De har idag inte möjlighet att i förväg ifall de skickas till en adress där det, enligt polisen, befinner sig en person som tidigare varit våldsam. Detta är en risk för personalens säkerhet och äventyrar deras främsta uppdrag - att rädda liv. Kristdemokraterna i Region Stockholm vill ge ambulanspersonal rätten att i förväg få veta ifall de ska möta en farlig patient.

Genom samverkan mellan ambulanssjukvården och polismyndigheten anser Kristdemokraterna att det på sikt borde gå att förbättra ambulanssjukvårdens möjligheter att "skanna" en adress mot tidigare känd brottslighet vid utryckning. Ett förslag är att SOS-alarm, som dirigerar ambulansernas uppdrag, ska kontrollera med

polisen vid en uttryckning om den aktuella adressen tidigare är känd för att det skett våldsbrott eller motsvarande incidenter där. Vad som kan göras även inom nuvarande begränsande regelverk borde vara inledningsarbetet för en sådan samverkan.

Under 2023 beslutade vänsterstyret att överta den vägburna ambulanssjukvården i egen regi. Vi yrkade om att fortsatt upphandla delar av den vägburna ambulanssjukvården. Eftersom förslaget inte fick något gehör anser vi att regionen i vart fall borde genomföra en konsekvensanalys angående övertagandet i egen regi. Detta för att kunna belysa patientsäkerhetsaspekten, kompetensförsörjning och kostnader för den vägburna ambulansverksamheten på kort och lång sikt. Detta mot bakgrund av att när andra regioner övertagit driften av den vägburna ambulansen i egen regi, har det lett till att medarbetare sagt upp sig, kostnader skenat och hyrpersonal har fått rycka in för att undvika patientsäkerhetskris.

Akutsjukhusen

Framtidens hälso- och sjukvård innebär att vården ska komma närmare patienterna och att patienterna ska få vård på rätt vårdnivå. Mycket av den sjukvård som har bedrivits i Stockholm har varit koncentrerad till akutsjukhusen. Akutsjukhusen ska finnas kvar och öka sin tillgänglighet, men i och med omställning till Framtidens hälso- och sjukvård ska en stor del av de tillkommande vårdkontaktarna styras gentemot primärvården. Då stärks även det hälsoförebyggande arbetet och färre personer behöver vårdas på akutsjukhusen.

Ett år med vänsterstyret visar nu tydliga tecken på växande vårdköer. I mars 2023 inleddes hyrstoppet, i syfte att minska kostnaderna för inhyrd personal. Vänsterstyrets åtstramning har inte helt oväntat även lett till att fler får vänta längre på vård. Det är vänsterstyrets egna politiska beslut som nu lett till att vårdköerna växer i Region Stockholm. Vi kan se att fler väntar på vård inom t.ex. ortopedi och gynekologi. Allt fler kvinnor står i kö till gynekologiskt ingrepp, samtidigt som vänsterstyret talar om överkonsumtion och vill spara 20 miljoner kronor på kvinnors hälsa.

För att stärka akutsjukhusen och säkerställa utbildningsuppdraget kan det vara nödvändigt att flytta tillbaka vissa vårdområden till sjukhusen. Coronapandemin och det allvarliga säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde har även aktualiserat frågan om hälso- och sjukvårdssystemets robusthet. Även akutsjukhusens lokaler måste utnyttjas på ett mer kostnadseffektivt sätt. Ovanstående anledningar kräver en fortsatt översyn av de specialiserade vårdvalen.

Vårdkedjorna behöver förbättras, likaså flödet från akuten och utskrivningsprocessen. De patienter som inte behöver vård på akutsjukhusen ska hänvisas till andra vårdgivare. Vårdplatsbristen är ett alltför ofta återkommande problem inom vården. Undersökningar visar att det ur patientsäkerhetssynpunkt är bättre att ha ett mål om en beläggningsgrad på ca 85 procent. Numera är den alltför ofta över 100 procent, vilket

ökar risken för att patienter inte bara får försenad och inte optimal vård. Överbeläggning ska vara undantagsfall och inte normalfall. Patienter ska inte behöva vårdas på överfulla akutmottagningar i stället för på vårdavdelningar för att det inte finns platser där. Kristdemokraterna vill därför se ökat antal vårdplatser. Som ett led i att ytterligare minska trycket på de stora akutmottagningarna föreslår Kristdemokraterna att man utreder behovet av att öppna ytterligare en akutmottagning i Stockholms län.

För att minska belastningen på akutmottagningarna vill vi även att man i större utsträckning ser till att patienter som tas via ambulans till akutsjukhus färdas till det sjukhus som har det geografiska ansvaret för patienten samt som har bästa förutsättningar att omhänderta patienten utifrån aktuell sökorsak och belastning på akutmottagningen.

Trots nya kostnadseffektiva metoder, att vistelsetiden på akutsjukhusen har minskat och den digitala utvecklingen är produktiviteten för låg. En viktig metod för att öka effektiviteten och produktiviteten är att låta fler privata aktörer att verka inom hälso- och sjukvården. Sjukhusen behöver minska på administrativ personal, där det är motiverat och i stället lägga resurserna på fler vårdanställda.

Sedan 1995 drivs S:t Görans sjukhus i privat regi och har visat på goda resultat, både vad det gäller tillgänglighet och produktivitet. Även i 21 olika medarbetarundersökningar ligger sjukhuset i topp. Många gånger är personal på privata alternativ känner sig mer delaktiga och närmare besluten. Samtidigt finns det för- och nackdelar med alla typer av driftsformer, men det är vår uppfattning att Region Stockholm bör upphandla ytterligare ett akutsjukhus. Upphandlingen av S:t Görans sjukhus har lett till en sund konkurrens inom regionen och vi har fått vårdens resurser att räcka längre, detta arbete måste fortsätta med ytterligare ett akutsjukhus i privat regi.

Södersjukhuset har sedan 2005 en akutmottagning för våldtagna. Mottagningen tar emot en stor andel av de patienter som varit utsatta för sexuella övergrepp, drygt 800 patienter varje år. Kristdemokraterna var med och initierade denna mottagning och ser behovet av att utveckla och sprida den unika kunskapen som finns på mottagningen. Det förra styret avsatte 6 miljoner (2022) för att stärka verksamheten på Södersjukhuset och sprida kunskapen till andra aktörer i länet, inte minst de andra akutsjukhusen. Bland annat genomförs riktade utbildningar när det gäller akut omhändertagande, forensisk undersökning, bemötande samt omhändertagande i ett senare skede. Givet att akutmottagningen för våldtagna på Södersjukhuset är den enda i sitt slag i landet bör Region Stockholm verka för att mottagning utses till ett nationellt kompetenscentrum för omhändertagande av våldtagna.

Anhöriga har en viktig roll i bearbetningsprocessen hos personer som utsatts för sexuella övergrepp. Det viktigt att kunna stötta sin närstående, då händelsen kan även väcka tankar och känslor hos anhöriga. Anhöriga kan känna att de inte vet hur de ska stötta på bästa sätt och kan själv känna oro, ilska eller sorg kring det som hänt. Kristdemokraterna föreslår därför att regionen utreder inrättandet av en stödfunktion även för anhöriga till personer som utsatts för sexuella övergrepp.

Kristdemokraterna yrkar:

- Öka antalet vårdplatser på akutsjukhusen
- Utredda behovet av att öppna ytterligare en akutmottagning i Stockholms län
- Region Stockholm verka för att Södersjukhusets mottagning utses till ett nationellt kompetenscentrum för omhändertagande av våldtagna
- Utredda införande av stödfunktion för anhöriga till personer som utsatts för sexuella övergrepp

Psykisk hälsa

Trots att den materiella standarden har ökat för de allra flesta mår unga samtidigt allt sämre. Kristdemokraterna är för att samla barn- och ungdomshälsovården och korta köerna så att barn och familjer får den hjälp de behöver. Kommunerna ansvarar för skolhälsovården medan regionerna ansvarar för barnavårdscentraler (BVC), primärvård och barn- och ungdomspsykiatri (BUP). Därmed har ingen ett helhetsansvar för barns och ungas hälsa. Kristdemokraterna vill att regionerna får ett samlat uppdrag för hela barn- och ungdomshälsovården. Det innebär att regionerna ska ansvara för elevhälsan. Elevhälsan ska fortsatt ligga i skolan och tätt samarbeta med skolan och socialtjänsten. En trygg familj är avgörande för barn och ungas psykiska hälsa. Kristdemokraterna vill öppna fler familjecentraler. En familjecentral bedriver verksamhet som är hälsofrämjande, förebyggande och stödjande och riktar sig till föräldrar och barn. Här samverkar MVC, BVC, öppen förskola och kuratorer. Syftet är att ge tidigt stöd till barnfamiljer för att förebygga psykisk och fysisk ohälsa. I vårt budgetalternativ satsar vi 10 miljoner kronor för att fler familjecentraler ska kunna öppnas.

En samlad barn- och ungdomshälsa ska syfta till att öka tillgängligheten till vårdcentralerna, elevhälsan och BUP. Kristdemokraterna vill införa en elevhälsogaranti som innebär att varje elev har rätt att få kontakt med elevhälsan inom ett dygn. Barn och unga ska dessutom ha en patientansvarig läkare som har ett övergripande vårdansvar. Detta för att i ett tidigt skede fånga upp barn som mår dåligt och säkerställa att de får vård på rätt nivå. BUP i Region Stockholm omfattas av regionens vårdgaranti som garanterar som mest 30 dagars väntan till första besök hos specialist. En månads väntan är en lång tid ur ett barns perspektiv. Kristdemokraterna har som vision att skärpa vårdgarantin till 20 dagar. Regeringen satsar nu rekordmycket på att öka tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatri, men då krävs det också att regionerna levererar bättre resultat än hittills när det gäller att erbjuda hjälp.

Det är bra att Socialdemokraterna, trots sina vallöften, inte har valt att stoppa strukturförändringarna inom BUP som den tidigare majoriteten har beslutat om. Förändringarna är något som har efterfrågats av professionen och av BUP Stockholm. Det ligger även i linje med vad patienter och deras anhöriga tycker är viktigast. BUP kommer även ansvara för en mer sammanhållen vårdkedja för barn med autismspektrumtillstånd (ASD) och ADHD. Fokus ska vara mer på tidiga insatser och att varje barn ska behöva

möta färre aktörer men med bredare kompetens. Kristdemokraterna kommer noggrant bevaka att förändringarna inom BUP genomförs på ändamålsenliga sätt.

Kristdemokraterna avsätter ytterligare 40 miljoner kronor i syfte att uppnå en köfri barn- och ungdomspsykiatri.

I alla vårdförlopp är det viktigt med kontinuitet för att öka förtroendet för vården hos patienten. Det är särskilt viktigt vid psykisk ohälsa för unga. Det förebyggande arbetet mot självska debeteende, självmordsförsök och självmord måste intensifieras. Det är därför viktigt att kunskap och metoder utvecklas för att identifiera riskgrupper och på det sättet kunna rikta särskilda förebyggande insatser till personer i dessa riskgrupper.

Folkhälsomyndigheten konstaterar att många äldre får antidepressiva läkemedel. För första gången har myndigheten inkluderat personer som är 85 år eller äldre i sin rapport om psykisk hälsa. En slutsats är att en större andel i den här gruppen hämtade ut antidepressiva läkemedel förra året, jämfört med andra åldersgrupper. En annan slutsats är att det högsta suicidtalet, det vill säga antalet suicid per 100 000 invånare, finns bland män som är 85 år eller äldre.

Kristdemokraterna vill även att det tillsätts en "haverikommission" när en person har begått självmord. Socialtjänst, skola, polis, sjukvård och civilsamhället ska då tillsammans göra en utredning om vad som hänt och vad som har brustit så att vi kan bli bättre på att förhindra dessa tragedier. Regeringen gav i januari 2023 en särskild utredare i uppdrag att se över vissa frågor inom det suicidpreventiva området för att skapa bättre förutsättningar för ett effektivt och ändamålsenligt suicidpreventivt arbete.

Kristdemokraterna ser med oro på vänsterstyrets neddragningar inom ätstörningsvården. De har valt att avsluta regionens samarbete med mandometerklinikerna, vilket innebär att en stor del av slutenvårdsplatserna inom ätstörningsvården försvinner och att man framöver bara kommer att kunna välja en behandlingsmetod vid ätstörning. Nyheten om stängning har mötts av kraftiga protester, men vänsterstyret har vägrat att lyssna på argumenten. Kristdemokraterna tror att det framöver behövs satsningar för att exempelvis utöka ätstörningsvården. Kristdemokraterna avsätter 75 miljoner kronor mer till psykiatri än vänsterstyret.

Kristdemokraterna yrkar:

- 75 miljoner kronor ytterligare till psykiatri
- Utöka antalet familjecentraler (10 miljoner kronor)
- 40 miljoner kronor ytterligare för en köfri barn- och ungdomspsykiatri

Förlossningsvården

Varje födande kvinna och varje barnmorska ska känna sig trygg under förlossningen. Kristdemokraterna vill säkerställa att det är en barnmorska per födande kvinna. Det förbättrar såväl patientsäkerheten inom förlossningsvården som arbetsmiljön för barnmorskorna. För att möta ett större behov av medicinsk kompetens, i takt med att

barnafödandet sker både i högre ålder och med fler medicinska riskkomponenter, behöver läkartätheten inom förlossningsvården stärkas.

Under förra mandatperioden införde vi i den dåvarande blågröna majoriteten ett åtta-punktsprogram för förlossningsvården. Det är av största vikt att de satsningar som har beslutats genomförs och så snart som möjligt blir en permanent del av förlossningsvården i Stockholm. Det handlar bland annat om en barnmorska per födande, arbetsrotation för barnmorskor samt kompetens- och karriärmodeller. Dessutom ska hela graviditetsprocessen förbättras. Den uppskattade vårdformen min barnmorska har blivit permanent och utökats till samtliga förlossningskliniker i länet.

En graviditet och förlossning är en stor påfrestning för kvinnan. I vissa fall drabbas kvinnan av förlossningsskador. I andra fall behövs fysisk rehabilitering. Vi vill att alla nyblivna mammor ska erbjudas en ”mamma-rehab-check” som kan användas hos fysioterapeuter med särskilt fokus på graviditet och förlossning. Detta är även något som nyförlösta kvinnor efterfrågar i en undersökning som Socialstyrelsen har gjort.

Kristdemokraterna har flera förslag på såväl kommunal som nationell nivå för att stärka och stötta familjerna. Det handlar exempelvis om familjerådgivning, föräldrautbildningar och en flexibel föräldraförsäkring. Regionen har en viktig kontakt med föräldrar genom mödravårdscentraler (MVC) och BVC. I Rinkeby har Regionen prövat en framgångsrik modell där förstagångsföräldrar får tätare hembesök av BVC under barnets första ett och ett halvt år. Syftet är att tillsammans med socialtjänsten ge extra stöd i föräldraskapet. Kristdemokraterna vill utöka Rinkebymodellen till fler områden i Stockholms län och till detta ändamål avsätter vi 20 miljoner kronor.

Var tionde kvinna i fertil kvinna antas ha endometrios. Det är en östrogenberoende sjukdom som innebär att vävnad som liknar livmodersslemhinna växer utanför livmodern. Långt ifrån alla drabbade får diagnos och bristande kunskap är en anledning till det. Studier har visat att det i genomsnitt tar sju år från det att en person började få symptom tills att diagnos fastställs. Kristdemokraterna vill utreda behovet av att inrätta ett endometrioscenter i Stockholm.

Kristdemokraterna yrkar:

- Utöka Rinkebymodellen till fler områden (20 miljoner kronor)
- Utreda behovet av att inrätta ett endometrioscenter

Vårdval

Stockholm är den region i Sverige som har flest vårdval i hela landet. Vårdvalen innebär att patienter har möjlighet att välja vårdgivare. Vi är stolta över att invånarna i Region Stockholm har möjlighet att välja mellan en stor mängd av vårdgivare. Samtidigt måste systemet utvecklas och brister täppas till.

Kristdemokraterna kommer alltid att stå upp för valfrihet i välfärden och inom hälso- och sjukvården är det avgörande för oss inte systemet eller antal vårdval, utan att varje

person får god vård efter sina förutsättningar och behov. Det handlar även om att hitta ersättningsmodeller som premierar helhetskvalitet när det gäller både medicinskt resultat, kostnadseffektivitet och patientupplevelse. Just nu genomför vänsterstyret en historisk nedläggning av vårdval. Kristdemokraterna kan redan se bekymmer med den inriktning som föreslås på flera områden och vi kommer att följa utvecklingen nogsamt och återkomma i varje enskild fråga när de kommer upp till skarpt beslut.

Det finns en del utmaningar med LOV, exempelvis svårigheten att anvisa geografisk placering för vårdgivare. Inom primärvården, där regionerna måste tillämpa LOV, kan dock Care need index (CNI) används som styrsystem för att justera ersättningarna och därmed viljan att bedriva verksamhet i ett visst område eller stadsdel. Ett annat problem är att många avtal inom LOV saknar volymtak, vilket kan leda till att åtgärder inom vården styrs mer utav efterfrågan än behov och ohälsa. Att invånarnas hälsa har förbättrats samtidigt som vårdkonsumtionen ökar, både totalt sett och per capita, visar på en ohållbar utveckling där inte minst vårdvalen har varit drivande. Därför vill Kristdemokraterna öka andelen kapiteringsersättning i primärvården, vilket exempelvis innebär att husläkarmottagningarna i större utsträckning ska få ersättning efter antalet listade patienter som de har. Det innebär även att husläkarmottagningarnas incitament till att få fler att lista sig ökar, samt för att arbeta proaktivt och preventivt. Även för andra vårdgivare inom vårdvalen kan åtgärder krävas för att motverka risken att det skapas alltför långtgående relationer med patienter för att maximera intäkterna, exempelvis genom alltför frekventa kontroller.

Kristdemokraterna vill genomföra en genomlysning av vårdvalen för att se om nya vårdval behövs eller befintliga vårdval kan slås samman alternativt läggas ner i syfte att få en tillgänglig och behovsstyrd vård. Ett annat alternativ kan vara att inom vissa vårdval inom specialistvården begränsa antalet utförare i geografiska indelningar inom regionen. Kristdemokraterna vill även se över ersättningsystemet inom primär- och sjukhusvården och utvärdera om ersättningarna bör justeras, särskilt för enkla åtgärder.

Kristdemokraterna yrkar:

- Se över ersättningsystemet inom primär- och sjukhusvården och utvärdera om ersättningarna bör justeras, särskilt för enkla åtgärder

Idéburen vård

Kristdemokraterna värnar om ett starkt civilsamhälle och verkar för att dessa aktörer ska få en större plats i samhället. Inte minst inom vård och omsorg utgör de idéburna aktörerna en mycket liten del om man jämför internationellt. I Sverige står den idéburna sektorn bara för ca 3 procent av sysselsättningen i välfärden. En lagförändring kom till från 1 januari 2023 i Lagen om Offentlig Upphandling (LOU), och i Lagen om Valfrihet (LOV), som möjliggör för kommuner och regioner att göra reserverade upphandlingar med idéburna organisationer som ett led i att öka deras andel av den totala välfärdsproduktionen i Sverige. Kristdemokraterna välkomnar förändringen.

Även om en översyn av vårdvalen är nödvändig och vårdval kan komma att slås ihop eller tas bort så är det också i sammanhanget viktigt att komma ihåg att tack vare vårdvalen så är det lättare för ideella aktörer att verka i Region Stockholm. Rätt utformade vårdval leder till en mångfald av aktörer, däribland ideella. Vårdvalen, till skillnad från LOU, är lättare att anpassa för småskaliga vårdgivare och deras förutsättningar. Vi vill synliggöra de idéburna aktörerna så att det ska bli lättare att finna dessa i exempelvis 1177 Vårdguiden.

Rädda tillgången till habilitering, rehabilitering och hjälpmedel

Vänsterstyret har i sin omställningsplan även aviserat att man vill göra neddragningar inom rehabiliteringen med drygt 50 miljoner kronor, samtidigt som ”vårdval intensivträning för personer med rörelsenedsättning” helt ska tas bort. I och med det kommer en särskild träningsmetod kallad konduktiv pedagogik, som erbjudits i regionen i 25 år, att försvinna ur utbudet. Det är beklagligt eftersom den uppskattas av exempelvis personer med CP-skada. Kristdemokraterna yrkar därför att konduktiv pedagogik fortsatt ska finnas i Region Stockholms vårdutbud.

Vi menar att det är kontraproduktivt att spara in på habilitering och rehabilitering, som vänsterstyret nu avser att göra. Redan idag saknas tillräckliga resurser för primärvården att klara omställningen till god och nära vård. Att då ytterligare dra in på primärvårdsrehabiliteringen är inte rätt väg att gå. Resultatet riskerar att bli minskad tillgänglighet och växande vårdköer, något som särskilt drabbar patienter med kroniska sjukdomar. För att möta det växande vårdbehovet och förbättra hälsan hos befolkningen behövs god tillgång till nära vård.

Invånare i Region Stockholm ska ha tillgång till de hjälpmedel som de behöver, både för att förbättra livskvaliteten och få vardagslivet att fungera. Vi välkomnar den översyn som kommer att göras angående egenavgifter inom hjälpmedelsområdet. Det är dock tyvärr mycket beklagligt att vänsterstyret avskaffar fritt val inom primär hörselrehabilitering utan att ha genomfört någon konsekvensanalys. Region Stockholm har kommit långt när det gäller hörselvård. Andelen hörselskadade som har hörapparat är hög och väntetiderna ligger på runt en vecka. I andra regioner kan personer i behov utav hörapparat få vänta upp till två år. Försämrade tillgänglighet och nedlagda hörselmottagningar riskerar att bli verklighet när vänsterstyret driver igenom sin politik. Den tekniska utvecklingen är snabb inom hörselvården och tack vare systemet med fritt val har fler råd med den senaste tekniken. Den vänsterpolitik som styret nu genomför kommer leda till att endast de som kan stå för hela kostnaden kommer att kunna ta del av teknikutvecklingen.

Den största utmaningen inom hörselrehabilitering i landet är att årskullarna inom audionomprogrammen är små och många lämnar yrket för andra arbeten. Tack vare en mångfald av arbetsgivare, möjlighet att starta eget och arbeta med den senaste tekniken söker sig många audionomer till Stockholm. Under senare år har de flesta resultat

förbättrats och verksamheterna arbetar mer aktivt med indikatorerna för att förbättra den patientupplevda kvalitén. Drastiska förändringar i systemet och i förutsättningarna riskerar att helt rasera den goda tillgängligheten och geografiska spridningen som finns i länet. Det är av största vikt de delar som faktiskt fungerar bra värnas.

Tyvärr är det många med neuropsykiatriska funktionshinder (NPF) som upplever ohälsa av olika slag. Det är inte ovanligt med sömnsvårigheter, värk, spänningar eller att man upplever psykisk ohälsa som nedstämdhet, depression och ångest. En del ohälsa är komplex och kräver behandling eller större insatser, men det finns också mycket de flesta av oss kan göra i vår vardag för att öka vårt välbefinnande. Vi vill se över hur regionen kan bli bättre på att tillhandahålla olika hjälpmedel för att underlätta vardagen och förbättra hälsan för personer med NPF.

Kristdemokraterna yrkar:

- Fortsatt erbjuda konduktiv pedagogik som rehabilitering för personer med CP-skada
- Behålla fritt val av hjälpmedel inom primär hörselrehabilitering
- Se över hur regionen kan bli bättre på att tillhandahålla olika hjälpmedel för personer med NPF

Kollektivtrafik

Stockholm har under de senaste decennierna varit en av Europas snabbast växande storstadsregioner. När hundratusentals nyinflyttade personer kommer att kalla Stockholm sitt hem krävs nya bostäder, nya stadsdelar och inte minst utbyggd och ny infrastruktur. En stad utan transporter av människor och gods är ingen stad. Fungerande transporter av människor och varor är en förutsättning för att staden ska leva.

Kollektivtrafiken är till för att förenkla människors vardag. En snabb, smidig och trygg kollektivtrafik är för många en förutsättning för att få vardagspusslet att gå ihop. Därför är det av högsta vikt att en expansiv region planerar för långsiktiga investeringar som syftar till att förenkla vardagen för de som bor och verkar i regionen.

Kristdemokraterna vill att Stockholms kollektivtrafik ska kännetecknas av trygghet, hög kapacitet och god kvalitet. Kollektivtrafiken ska skapa möten för människor från Stockholms alla delar, ge förutsättningar för ett ökat bostadsbyggande och bidra till en stärkt arbetsmarknad. Övergång till miljövänliga drivmedel, säkerhetsarbete samt service- och kvalitetsutveckling inom kollektivtrafiken ska stimuleras. Taxorna inom kollektivtrafiken ska utformas så att de främjar kollektiva transporter och en god resurshållning. För att klara omställningen till ett hållbart samhälle krävs miljövänlig teknik och smarta lösningar.

Stockholmsregionen kännetecknas av en unik skärgård, närhet till vatten, sammanhängande grönområden, landsbygd, glesbygd, historiska stadsdelar och moderna urbana miljöer. Stockholm ska vara en attraktiv region att leva och bo i. Barn och ungdomar ska

växa upp i en storstadsregion som präglas av goda livsmiljöer, trygghet och gemenskap. Kollektivtrafiken med buss, båt, spårvagn, pendeltåg och tunnelbana ska vara attraktiva resealternativ för alla. Barn, äldre och personer med funktionsnedsättning ska uppleva att kollektivtrafiken präglas av trygghet och tillgänglighet.

Medan kollektivtrafiken löser många arbetsresor är det ofta bilen som ser till att den övriga vardagen fungerar. Hämtningar och lämningar på förskola, skjutsning av barn till idrotts- och fritidsaktiviteter, inköp och besök hos släkt och vänner. Bilen är en omistlig del även av många stockholmars vardag. Därför vill Kristdemokraterna bland annat se att en östlig förbindelse, när utrymme ges, blir verklighet för att få en fungerande ringled runt vår huvudstad. Vi vill också se att Tvärförbindelse Södertörn så snart som möjligt går till byggstart för att förbättra framkomligheten på Södertörn.

Samtidigt som vi ska värna om och utveckla kollektivtrafiken måste vi adressera de stora kostnadsökningarna. Kollektivtrafikens kostnader har ökat snabbare än resandet under många år. Det är inte långsiktigt hållbart. Vi måste därför vara beredda att testa nya lösningar och ny teknik som kan hjälpa till att effektivisera kollektivtrafiken och hålla kostnadsökningarna nere.

Stockholms kollektivtrafiksystem rankas som ett av världens bästa. Det ska vi vara stolta över. Kristdemokraterna vill fortsatt vara med och göra det ännu bättre. Vi ser med oro på vänsterstyrets ambition om att ta över mer kollektivtrafiken i egen regi. Det riskerar att bli en dyr nota för skattebetalarna.

En trygg kollektivtrafik

Trygghet är en viktig förutsättning för en god livskvalitet. Om invånarna känner sig otrygga i sitt bostadsområde, på väg till arbetet, på skolgården eller i kollektivtrafiken begränsas livet och samhällets tillgänglighet. Kristdemokraterna vill ha ett tryggt och säkert samhälle, där människor känner tillit till varandra och tillit till att samhällskontraktet upprätthålls. Kollektivtrafiken ska vara trygg för alla.

Otryggheten i kollektivtrafiken har ökat över tid, vilket har kommit att hindra många resenärer från att ta del av kollektivtrafiken. Det ökade otryggheten gäller inte minst tunnelbanan, men då inte i så hög grad på tunnelbanetågen, utan i tunnelbanans närmiljöer. Vid eller i anslutning till stationerna och på väg till och ifrån dem. Brottsstatistiken visar att 60 procent av alla anmälda brott i Stockholms län sker inom en radie av 500 meter från en tunnelbanestation. Otrygga miljöer utanför spärrlinjen är ett allvarligt problem som kräver påtagliga åtgärder. Kameraövervakning är en viktig del i att höja tryggheten och den konkreta säkerheten i kollektivtrafiken och i dess direkta närhet. I dag finns det kameror i bussar, tunnelbanetåg och på perronger men inte utanför spärrlinjerna där majoriteten av de konkreta brotten och ordningsstörningarna sker. Sedan införandet av kameraövervakning i kollektivtrafiken har brotten på tunnelbanestationer i Stockholms innerstad minskat med 25 procent. Kristdemokraterna förespråkar att övervakningskameror ska kunna monteras utanför tunnelbane- och pendeltågsstationer

samt vid busshållplatser. Som stöd i sitt brottsupplärande arbete begär polisen varje år ut ungefär 3 000 bilduttag från någon av SL:s ca 20 000 övervakningskameror. För att stödja polisens viktiga arbete anser vi att Regionen i samverkan med Polismyndigheten bör implementera digital igenkänning i kameraövervakningssystemet inom den allmänna kollektivtrafiken i syfte att hitta efterlysta brottslingar.

I dag är fuskåkning ett stort problem. I Stockholm finns det organisationer som aktivt arbetar för ökad fuskåkning och ger stöd, hjälp och råd till den som vill fuskåka. De ger också ekonomiskt stöd till dem som åker fast. Detta är fel och osolidariskt mot kollektivtrafikens betalande resenärer. Vår kollektivtrafik är inte gratis. Och det är ekonomiskt fullständigt ohållbart och orealistiskt att hävda att den ska vara avgiftsfri. Biljettintäkterna är avgörande för den dagliga driften och en fortsatt utveckling av kollektivtrafiken. I Stockholm har vi arbetat för att minska fusket, men det behövs ett flertal ytterligare åtgärder för att komma åt problemet. Tyvärr är lagstiftningen idag på flera sätt utformad till fuskarnas fördel. Bland annat finns det en gräns för hur hög kontrollavgiften får vara när någon åker fast. Det är rimligt att kontrollavgiften inte ska vara hur hög som helst när någon åker dit för första gången. Men när någon åker dit för andra, tredje eller tionde gången är det inte rimligt att den påföljande avgiften ska ha samma begränsning. Kristdemokraterna föreslår dubbla avgifter för den som åker fast för fuskåkning för andra gången samt ytterligare fördubbling vid varje tillfälle vederbörande åker fast för fuskåkning därefter. Den ökande avgiften ska vara ett sätt att komma åt de som sätter i system att planka i kollektivtrafiken och skulle förstås omgärdas av gallringsregler för de registrerade återkommande plankarna. Det vill säga den som inte ertappats med att planka under förslagsvis en treårsperiod försvinner ur registreringen. Skulle vederbörande sedan återkomma som "vanep plankare" igen så påbörjas avgiftshöjning igen för varje nytt rapporteringstillfälle.

Även olovligt spårbedrädande är ett återkommande problem inom kollektivtrafiken. Det skapar förseningar, stora kostnader och är ofta direkt livsfarligt för den som utför överträdelser. Vi kristdemokrater förespråkar kraftigt utökade böter och i allvarliga fall även möjliga fängelsestraff för den som olovligen beträder spåren. Den som gjort sig skyldig till olovlig spårbedrädelse ska även hållas skadeståndsskyldig för de kostnader och förseningar som den olovliga spårbedrädelsen gett upphov till.

Kontrollanter får i dag inte omhänderta eller hålla kvar fuskåkare. Resenärer är inte heller tvungna enligt lag att visa färdbevis vid biljettkontroll utan kan i stället välja att lämna fordonet. Detta sätter fuskåkarna i system och skapar ofta obehagliga situationer i trafikmiljön. Kristdemokraterna menar att resenärerna ska vara skyldiga att visa biljett vid kontroll. Om den som åkt fast vägrar att uppvisa legitimation ska kontrollanterna ha rätt att hålla kvar fuskåkaren till dess att polis anländer.

Kristdemokraterna föreslår även att SL, när utrymme ges, inför ett system med in- och utcheckning vid stationerna för all spårbunden kollektivtrafik. Det innebär att kortet blippas både när resenären går in genom spårrelinjen och när resenären går ut genom

spärrlinjen. Med ett sådant system skulle det bli svårare för fuskåkare. Systemet skulle också underlätta utveckling, förbättring och uppföljningen av kollektivtrafiken.

En väl fungerande och tillgänglig kollektivtrafik är avgörande för att stockholmsregionen ska fungera och ska underlätta människors vardag. En snabb och smidig kollektivtrafik är för många en förutsättning för att få vardagspusslet att gå ihop. Många väljer att arbeta, koppla av eller läsa en bok under resans gång och ska inte behöva bli störda av andra medresenärer. Störande personer i kollektivtrafiksystemet saknar dessutom påfallande ofta giltig biljett. Försäljning, tiggeri, musicerande och andra ordningsstörningar upplevs som förargliga inslag i kollektivtrafiken. Under vissa tider på dygnet kan det därtill upplevas som otryggt att bli störd och uppmanad att lämna ifrån sig pengar av någon som man inte känner. Om kollektivtrafiken ska vara ett attraktivt alternativ, inte minst för den som dagligen pendlar, är det angeläget att resan är fri från störande och otrygga inslag. Därför förespråkar Kristdemokraterna ett förbud mot försäljning, tiggeri och musicerande innanför tunnelbanans och pendeltågens spärrlinjer och på samtliga av SL:s fordon.

För att skapa en trygg miljö i kollektivtrafiken behöver alla resenärer bidra med respekt och omtanke om sina medresenärer. Det är inte direkt möjligt att ha formella regler, med sanktioner för den som inte följer dem, om att människor ska lämna plats åt äldre eller gravida som behöver sittplats. Men en hjälpsam och solidarisk attityd, där vi ser varandras behov och är hjälpsamma mot varandra ska precis som i samhället i övrigt, vara normen i kollektivtrafiken. Smutsiga skor hör naturligtvis inte hemma på säten och bänkar, inte heller rökning på spårtrafikens perronger. Genom att personligen som resenär följa sådana uppmaningar, anslag och förhållningssätt kan vi bidra till att resenärsmiljöerna upplevs som tryggare och trevligare, vilket i förlängningen kan göra att hela regionen upplevs som tryggare. SL ska därför ytterligare intensifiera arbetet för en respektfull kultur i kollektivtrafiken.

Klotter skapar otrygghet, förfular och skräpar ner resenärernas miljö. Enligt de senaste siffrorna från SL kostar klottersaneringen en bra bit över 100 miljoner kr varje år. SL har därför med gott resultat implementerat en klotterpolicy för att sanering skall ske inom 24 timmar med goda resultat – i alla delar av verksamheten utom pendeltågstrafiken! Inte heller vid pendeltågsspår, bilvägar och broar gäller denna policy då det är det statliga Trafikverket som äger och underhåller infrastrukturen. När omgivningen vandaliseras och tillåts förfalla ökar risken att ytterligare skadegörelse sker, enligt den i många sammanhang bevisade ”broken window teorin”. Kristdemokraterna kräver därför att Trafikverket också implementerar motsvarande klotterpolicy som SL för att eliminera sanera klotter inom en viss given tidsram.

En annan viktig trygghetsskapande åtgärd är att personer som har färdtjänst får ta med sig en ledsagare i kollektivtrafiken avgiftsfritt. Den möjligheten har vi Kristdemokrater förvaltat i flera år, och vill nu utvecklas till att gälla alla resenärer i den allmänna kollektivtrafiken med den sortens behov. För att underlätta framkomlighet samt orientering för äldre och funktionsnedsatta vill vi kristdemokrater att ledsagare ska få

åka med gratis på resan. Idag är SL anslutna till tjänsten ledsagningsportalen. Med hjälp av den kan resenärer med funktionsnedsättning beställa kostnadsfri ledsagning för alla byten under en resa med kollektivtrafik inom Sverige. Kristdemokraterna tycker inte det är rimligt att resenärer med funktionsnedsättning måste betala dubbelt för att ta med ledsagaren på resan.

Kristdemokraterna yrkar:

- Fortsätt arbetet med att öka antalet övervakningskameror i kollektivtrafiken
- Utred möjligheten att införa ett system med in- och utcheckning vid spärrlinjer
- Att ledsagare till personer med funktionsnedsättning ska få åka med avgiftsfritt på resan
- Förbjud tiggeri, försäljning och musicerande innanför tunnelbanans och pendeltågens spärrlinjer och på samtliga av SL:s fordon
- Inför 24-timmarsregeln för klottersanering även i pendeltågstrafiken

En innovativ kollektivtrafik med ett smart biljettsystem

Stockholms län står inför stora utmaningar med en stark befolkningstillväxt och urbanisering. Antalet kollektivtrafikresenärer ökar och tillför nya resmönster i regionen. Nya digitala verktyg spelar en betydande roll för att förbättra kollektivtrafiken, inte minst när det gäller att utveckla och effektivisera. Kristdemokraterna menar att kollektivtrafiken behöver smarta lösningar som gör den tillgänglig, trygg och attraktiv. Regionen behöver därför fortsätta att vara en aktiv partner inom forskning och utveckling exempelvis genom att erbjuda lämpliga testbäddsmiljöer. Detta gäller utveckling av såväl digitala tjänster som hållbar kollektivtrafik och transporter till exempel genom elektrifiering och autonoma fordon.

Kollektivtrafiken ska underlätta människors vardag. För den som vill hinna skicka några mejl på tunnelbanan, beta av några jobbsamtal på pendeltåget eller läsa förskolans veckobrev på bussen är det angeläget att det finns bra möjlighet att ladda sin mobila enhet. Detta gäller alla fordonsslag men även på spårstationer. Kristdemokraterna anser att olika operatörer ska få möjlighet att erbjuda wifi i kollektivtrafiken, men minst lika viktigt är att mobilnäten fortsätter att byggas ut så att de ger bra uppkoppling och avbrottslösa samtalsmöjligheter i hela kollektivtrafiksystemet. Vi tror att det är ett sätt att få fler att resa kollektivt, inte minst arbetspendlare.

SL-appen besitter en stor utvecklingspotential för att underlätta resandet. Allra viktigast är att reseplaneraren är snabb och effektiv och alltid anger korrekt information och kloka resealternativ för resenären – även vid störningar i trafiken. Men vi vill också att live-kommunikation om trängsel på tåg och bussar bör implementeras i appen. SL-appen ska kunna användas för att guida resenären till lämpliga infartsparkeringar i anslutning till kollektivtrafiken, samt i vilken del av tåget det är bäst att sitta om man vill komma närmast önskad uppgång. Informationsflödet i kollektivtrafiken är viktigt för resenärer. Det är därför viktigt med bra kommunikation.

Det ska vara enkelt att köpa en biljett, att förstå vilken typ av biljett man ska välja och att planera sin resa. Vi vill därför utveckla mobiltelefonen och molntjänster som biljettbärare. I dag kan man ladda på sitt SL-kort, blippa sitt bankkort eller köpa en biljett via en app i telefonen. Kristdemokraterna vill att systemet öppnas så att det går att köpa biljett även via andra appar än SL:s, till exempel via kartfunktionen i Google Maps.

Som kristdemokrater har vi en vision för att förbättra kollektivtrafiken och göra den mer inkluderande och tillgänglig för alla. För att göra det enklare att köpa rätt biljett vill vi införa ett "capping-system" för kollektivtrafikens biljetter. Det innebär att enkelbiljetter automatiskt omvandlas till dagskort, veckokort eller månadskort om resenären åker så mycket att det blir ekonomiskt förmånligt. Genom att sätta en övre gräns för kostnaderna under en viss tidsperiod kan vi göra så att resenärerna inte behöver oroa sig för att kostnaderna ska bli för höga.

Vi strävar också efter att underlätta för barnfamiljer med skolungdomar och gymnasieelever att använda kollektivtrafiken. Därför föreslår vi att det ska bli möjligt för dessa familjer att köpa terminskort och fritidskort på delbetalning eller prenumeration. Detta skulle göra det enklare för familjer att hantera sina utgifter och samtidigt använda kollektivtrafiken som ett praktiskt och miljövänligt sätt att transportera sina barn till skolan och andra aktiviteter.

Kristdemokraterna vill skapa nytta för resenären med funktioner som möjliggörs i ett nytt nationellt biljettsystem. Vi vill även säkerställa en nationell infrastruktur för biljettsystem för framtidens kollektivtrafik vilket harmoniserar resevillkor samt skapa en konkurrensneutral försäljningsplattform med lika villkor för olika aktörer. Region Stockholm bör verka för att ett nationellt biljettsystem införs.

Kristdemokraterna anser att SL framöver ska kunna införa ett system med in- och utcheckning vid stationerna för all spårbunden kollektivtrafik. Det innebär att kortet blippas både när resenären går in genom spärrlinjen och när resenären går ut genom spärrlinjen. Ett sådant system ger god, anonymiserad information om stockholmarnas resmönster, vilket skulle vara värdefullt för en bättre trafikplanering, samtidigt som det skulle det göra det svårare för fuskåkare.

Invanda resmönster måste brytas för att fler ska välja att åka med kollektivtrafiken i stället för med bilen. Det är centralt att trafiknämnden anpassar sitt utbud, sitt biljettsystem och sin service för att så långt som möjligt få tillbaka resenärerna efter pandemin. Ny och bättre service, högre intäkter från reklam, utökad service och fler mobilitetstjänster ska, tillsammans med ett utvecklat trygghetserbjudande, bidra till att skapa en trygg, trivsamtillgänglig kollektivtrafik som välkomnar såväl gamla som nya resenärer efter pandemin.

Kristdemokraterna yrkar:

- Fortsätta utveckla en bra kommunikation med resenärerna som informerar om infartsparkeringar, trängsel på tåg, bussar och lediga platser

- Inför ett flexiblere biljettsystem med "capping" så att det blir lättare för resenären att välja rätt biljett
- Gör det möjligt att delbetala eller prenumerera på terminkort och fritidskort för skolungdom
- Region Stockholm ska fortsätta vara en aktiv part inom forskning och utveckling av hållbar kollektivtrafik och transporter
- Utöka reklamen i kollektivtrafiken

En tillgänglig kollektivtrafik

Trafikförvaltningen i Stockholm och SL-trafiken har känt av en betydande minskning av resenärer sedan pandemins början och jämfört med resenärssiffrorna från 2019. Som en följd av detta har Vänsterstyret beslutat att skära ner på det befintliga trafikutbudet. Vi som Kristdemokrater tror starkt på att tillgänglighet är nyckeln till att stimulera efterfrågan inom kollektivtrafiken.

För att bevara viktiga busslinjer och spårtrafik samt möjliggöra för fler att använda kollektivtrafiken, har vi beslutat att satsa ytterligare 200 miljoner kronor inom detta område. Vi är fast övertygade om att detta kommer att hjälpa till att upprätthålla ett starkt och pålitligt kollektivtrafiksystem som är till nytta för både resenärer och regionen som helhet.

Att resvägen är snabb och tillgänglig samt att resan går i tid är avgörande för att stockholmarna ska välja att resa kollektivt och därtill en förutsättning för många att få vardagspusslet att gå ihop. Därför är det av högsta vikt att en expansiv region planerar för långsiktiga investeringar som syftar till att förenkla vardagen för dem som bor och verkar i regionen.

För resor med mycket högt resande kan spårväg vara ett bra alternativ när bussens kapacitet inte räcker till. Det går naturligtvis in långt fler passagerare i en 60 meter lång spårvagn än i en 18-metersbuss av den typ som i dag trafikerar stombusslinjerna. Kristdemokraterna vill skapa ett sammanhängande spårvägsnät, så att nya resvägar kan skapas och så att vagnpark och depåresurser användas på ett effektivt sätt.

Kristdemokraterna vill, när utrymme ges, ha en östlig förbindelse. Då kan äntligen ringen kring Stockholm slutas. När den byggs vill vi att även Tvärbanan binds samman med en förlängning från Sickla till Ropsten och därifrån till Solna station, så att det blir en ring för biltrafik och en för spårväg. Med en hållplats vid Universitetet skulle Tvärbanan kunna få en bra bytespunkt mot Roslagsbanan och röda linjens Mörby-gren. Kristdemokraterna anser att Spårväg syd ska förlängas från Älvsjö till Gullmarsplan. Vi vill också att Spårväg City ska förlängas från Djurgårdsbron till Ropsten och sammankopplas med Lidingöbanan.

För den som inte bor i anslutning till en busshållplats, lokalbana, pendeltåg, tunnelbana eller pendelbåt är det viktigt att det finns förutsättningar för en kombinerad resa. Det innebär att det enkelt ska kunna gå att kombinera kollektivtrafikresan med exempelvis

bil eller cykel. Om man inte kan räkna med att få en plats på infartsparkeringen eller om det är för långt mellan parkering och station blir följden att bilen i stället tas hela vägen till jobbet. Likaså blir cykeln stående hemma om det inte finns cykelparkering eller om den parkering som finns är otrygg eller överhopad med cyklar. Kristdemokraterna vill se fler infartsparkeringar för både cykel och bil, inklusive laddningsmöjligheter för elfordon. Vi menar att det är särskilt angeläget att bygga ut antalet infartsparkeringar vid kollektivtrafikknutpunkter i länets yttre delar. Dessutom anser Kristdemokraterna att SL-biljetten ska gälla som parkeringsbetalning på alla infartsparkeringar.

Personer med olika funktionsnedsättningar måste kunna lita på att hela resan är tillgänglighetsanpassad. Alla länkar i resekedjan måste fungera för att resan ska vara möjlig: information före och under resan, gångvägar till och från hållplatser och stationer, tillgängliga hållplatser samt biljettsystem som är lättbegripliga och enkla att hantera. Fordonen ska också vara smidiga att kliva på och av. De ska ha specialanpassade sittplatser och utrymme för hjälpmedel som rullstol eller rullator. Personalens bemötande måste präglas av omtanke och hänsynstagande. Genom externa högtalare, tydliga displayer, blindskrift och taktila stråk kan tillgängligheten förbättras ytterligare.

Kristdemokraterna vill att det på perrongerna ska markeras var dörrarna till tåget eller tunnelbanevagnen kommer att stanna. Toaletter ska finnas på pendeltågsstationer, nya tunnelbanestationer och på tåg som går längre sträckor, för att skapa ökad tillgänglighet. På längre sikt vill vi att man utifrån ett trygghets- och tillgänglighetsperspektiv planerar för plattformsväggar i tunnelbanan, på stationer där det är särskilt trångt. Detta för att förhindra olyckor. Som ett led i att förbättra tillgängligheten i kollektivtrafiken anser vi att kraven på service, driftsäkerhet och underhåll för hissar och rulltrappor måste skärpas.

En ny regionalstågstrafik i Mälardalen har introducerats, Mälartåg. Dessa tåg har en jämn tidtabell med tätare avgångar än tidigare regionalståg och förbinder på ett bra sätt Stockholmsregionen med städerna runt Mälardalen. Kristdemokraterna anser att SL-kortet ska gälla på resor inom länet med Mälartågen, så att de kan fungera som snabbpendeltåg som binder ihop länet med Stockholms central och förkortar resorna, från Nykvarn och Södertälje i söder till Märsta och Arlanda i norr. Förutom Flemingsberg och Sundbyberg, där regionalstågen stannar i dag, menar vi att de bör stanna i Älvsjö, Solna, Barkarby och Helenelund.

För att bussarna ska komma i tid är framkomligheten avgörande. Kollektivtrafikkörfält ska så långt som möjligt finnas där det annars finns en risk att bussarna har svårigheter att komma fram i tid. Framför allt ska stombusslinjerna prioriteras. Bussarnas tid vid rödljus behöver minimeras genom signalprioritering. Med hjälp av den senaste forskningen och innovativa lösningar kan signalprioriteringen optimeras så att hela trafiksystemet, såväl bussar som bilar, fungerar så effektivt som möjligt. Cykeln är ett viktigt trafikslag som möjliggör omställningen till ett fossilfritt resande. Region Stockholm har som mål att cyklingen i länet ska öka. Kommunerna ansvarar för sina cykelbanor och deras arbetet för ökad framkomlighet och säkerhet för cyklister är

avgörande. Regionens cykelkansli arbetar för en utbyggnad av de regionala cykelstråken. Kansliet har dock en begränsad roll i framtagandet av nya cykelleder. Kristdemokraterna föreslår därför att Region Stockholms cykelkansli läggs ner.

Kristdemokraterna yrkar:

- Att satsa 200 miljoner på att bibehålla trafikutbudet
- Att SL-biljett ska gälla som betalning på samtliga infartsparkeringar
- Att SL-biljett ska gälla som betalning på Mälartågen inom regionen
- Inled en förhandling om att bygga Östlig förbindelse
- Att det regionala cykelkansliet läggs ner

En färdtjänst att lita på

För personer med olika funktionsnedsättningar, som inte kan resa med den allmänna kollektivtrafiken, möjliggör färdtjänstverksamheten och övriga särskilda persontransporter ett delaktigt och aktivt liv. Resenärerna ska bemötas med god service och respekt. Chaufförerna och övrig personal som möter resenärerna måste ha goda kunskaper i svenska, kännedom om olika funktionsnedsättningar och därtill bra lokal-kännedom då resenären inte alltid kan förväntas vara behjälplig med vägledning.

För att göra tillståndshandlingen för färdtjänsten enklare, tydligare, effektivare och mer rättssäker vill Kristdemokraterna att regionen ska ansvara för hela processen, från utredning, tillståndsgivning och utförande, och inte som i dag när grundansökan lämnas in i hemkommunen, men beslutet om tillstånd och verksamhetens utförande sköts av regionen. Tills vidare behöver regionen utveckla sitt praktiska ansvar för att förbättra och förenkla ansökningsförfarandet i samverkan med länets kommuner. Exempelvis behöver blanketten för ansökan vara lika lättillgänglig både på papper och digitalt, samt utgå från såväl kognitiva som fysiska funktionsnedsättningar.

Funktionerna för att beställa resor och verksamhetens kundservice av resor ska kontinuerligt utvecklas för att kunna tillmötesgå såväl dem som vill sköta sina beställningar och ärenden digitalt som via telefon. Samtliga chaufförer ska vara särskilt utbildade i praktiskt bemötande och stöd för resenärer med olika funktionsnedsättningar och andra särskilda behov.

Genom att kollektivtrafiken görs alltmer tillgänglig och trygg för äldre och resenärer med funktionsnedsättningar kommer behovet av färdtjänst med vanliga taxibilar eller specialfordon på lång sikt att minska. Region Stockholm ska fortsätta att ge färdtjänstresenärer fritt resande i den allmänna kollektivtrafiken via sitt färdtjänstillstånd. Precis som färdtjänstverksamheten ska den anropsstyrda närtrafiken utvecklas även det som ett komplement och möjligt alternativ till färdtjänstresor i taxi.

Kristdemokraterna yrkar:

- Säkerställ att färdtjänstchaufförerna, och övrig personal som arbetar med service kring färdtjänstverksamheten har goda språkkunskaper och utbildning om olika funktionsnedsättningar
- Utveckla och förenkla ansökningsförfarandet för färdtjänst

Anropsstyrd kollektivtrafik

För att göra den allmänna kollektivtrafiken tillgänglig på bästa sätt i hela Stockholms län behöver anropsstyrd busstrafik finnas tillgänglig i länets glest bebyggda områden. Den införda anropsstyrda trafiken som resenären själv kan beställa har avsevärt förbättrat tillgängligheten och behöver fortsätta att utvecklas. Detsamma gäller också den anropsstyrda närtrafiken, som är mycket ändamålsenlig där det finns många äldre personer, med eller utan beviljat färdtjänsttillstånd, som har ett behov av en mer portnära trafik än vad den ordinarie kollektivtrafiken kan erbjuda. Närtrafiken går ofta i områden där många äldre bor. Bussen är ett smidigt sätt att ta sig till exempelvis vårdcentralen, mataffären eller till den övriga kollektivtrafiken. En anropsstyrd närtrafik skulle ge en mer trygg och tillgänglig resa för den som har svårt att gå från busshållplatsen eller tunnelbanestationen. Ska verksamheten utvecklas och utökas behöver den dock helt övergå till att bli anropsstyrd. Närtrafiklinjer skulle kunna utökas och få fler passagerare om den helt övergick till att vara anropsstyrd.

Förutom glesbygdsområden ser vi en funktion för anropsstyrd trafik i områden där vanlig linjelagd busstrafik inte är motiverad, till exempel industriområden, shoppingområden samt nybyggda villaområden.

Idag finns det riktlinjer gällande maximalt gångavstånd till kollektivtrafiken. I innerstaden gäller 500 meter och i glesbygd 1 km. I takt med att staden växer byggs även nya villakvarter upp i glesbygden. Nybyggda områden skall ha god tillgänglighet till kollektivtrafiken. I nybyggda villaområden, där avståndet till hållplatsen är långt, anser vi att man framgent bör införa ett pilotprojekt för självkörande, anropsstyrda mindre bussar. Detta för att lättare transportera resenärer till huvudleder där tillgängligheten till kollektivtrafik är god. Detta skulle på sikt få fler resenärer att välja kollektivtrafiken före bilen.

Kristdemokraterna förespråkar att Trafiknämnden ska genomföra och driva ett pilotprojekt som involverar dynamisk trafik, i linje med den välkända Säfflemodellen, inom ett passande område. Målet med detta pilotprojekt är att främja kollektivtrafikens tillgänglighet, förbättra kostnadseffektiviteten och minska andelen motoriserade resor. Vi tror att detta initiativ kommer att utgöra ett steg framåt mot en mer effektiv och hållbar kollektivtrafik och ser fram emot att arbeta för att göra detta projekt till verklighet.

Kristdemokraterna yrkar:

- Utred anropsstyrd trafik i länets glesbygdsområden och industriområden

- Utred att närtrafiken ska bli anropsstyrd och en integrerad del av den övriga allmänna kollektivtrafiken samt färdtjänsten
- Att genomföra ett pilotprojekt om dynamisk trafik efter Säfflemodellen

En levande pendelbåts-och skärgårdstrafik

Pendelbåtstrafiken i Stockholm har tack vare Kristdemokraterna blivit ett viktigt inslag i stockholmstrafiken. I dag kan man pendla mellan Ekerö och Stadshuskajen och med pendelbåtlinjen Sjövägen (linje 80) som kör Nybroplan – Nacka – Lidingö – Frihamnen.

Kristdemokraterna vill utveckla fler effektiva förbindelser på Stockholms inre vattenvägar. Bland annat vill vi förlänga linje 80 till Djursholm och Täby samt skapa en ny linje mellan Solna strand och Stadshuskajen. Vi vill även att testlinje 83x mellan Vaxholm och Strömkajen permanentas samt fortsätta att bygga ut pendelbåtstrafiken i rusningstid. Kristdemokraterna vill därtill se över möjligheten för privata linjer att ansluta sig till SL:s biljettsystem exempelvis mellan Hammarby sjöstad och Nybroplan och mellan Solna strand och Gamla Stan.

För att hitta nya båtlinjer i regionen behövs bättre samarbete mellan regionen, kommuner och länsstyrelsen, både vad gäller bryggor, anslutningstrafik och möjligheter att köra fortare för sjötrafiken. Dels måste arbete om att prospektera och bygga fler bryggor förbättras, dels måste hastighetsbegränsningar på pendelbåtar lyftas.

Waxholmsbolagets årsbiljett kallas för ö-kort. Kortet är till för dem som är skrivna på en ö utan broförbindelse eller statlig färja till fastlandet inom Waxholmsbolagets trafikområde. Vi ser ett behov av att tillgängliggöra ö-kortet för fler invånare, framför allt för dem som jobbar ute i skärgården. Kristdemokraterna vill inkludera dem som har sin arbetsplats på en ö som inte har bro- eller färjeförbindelse och samtidigt höja årsavgiften för ö-kortet. Ur ekonomiskt perspektiv skulle det för regionens räkning röra sig om ett nollsummespel.

Den nuvarande pendelbåtsflottan behöver förnyas. Kristdemokraterna vill därför att det köps in nytt tonnage för att möta framtidens resenärer. Det kommer göra pendelbåtar och skärgårdsbåtar mer miljövänliga och öka tillgängligheten för såväl cyklister som personer med funktionsnedsättning.

Kristdemokraterna yrkar:

- Att privata båtlinjer ska kunna ansluta sig till SL:s biljettsystem
- Förläng linje 80 till Täby
- Tillgängliggör Ö-kortet för fler
- Köp in nytt tonnage för pendelbåtstrafiken

Framtidens hållbara trafik

För närvarande pågår ett skifte från förbränningsmotorer till eldrift inom transportsektorn. Kristdemokraterna vill se fler sådana lösningar inom kollektivtrafiken. Valet av lösningar ska göras utifrån vad som ger bäst resultat ur en ekonomisk och ekologisk synvinkel. Att göra ett långsiktigt försök att elektrifiera kollektivtrafikens bussar samt bygga elvägar är bra lösningar för att fortsätta arbetet med att ställa om befintlig trafik. För färdtjänst och närtrafik spelar batteridrift en viktig roll i elektrifieringen. Även för båttrafiken kan batteridrift och elhybrider vara en viktig del i omställningen till fossilfri kollektivtrafik.

Ökad automatisering har länge varit en trend inom spårburen trafik. Automatiseringen möjliggör högre turtäthet och lägre driftskostnader. Den ger förutsättningar till högre passagerarkapacitet. Kristdemokraterna vill på sikt införa automatisk drift i Stockholms tunnelbana. De senaste åren har många försök även genomförts med självkörande bussar och bilar. Självkörande taxi skulle kunna vara ett sätt att skapa kollektivtrafik med god turtäthet i utbyggnadsområden. Kristdemokraterna vill även framgent se ytterligare långsiktiga försök med självkörande bussar.

Kristdemokraterna yrkar:

- Elektrifiera alla bussar i kollektivtrafiken på sikt

Trängselskatt

Syftet med trängselskatten ska vara att sporra resenärer till att använda andra färdmedel än bil och på så sätt minska trängseln på vägarna. Kristdemokraterna anser att trängselskatten inte ska användas för att mjölka pengar från skattebetalarna. Vi menar att regionerna måste få besluta om trängselskatter och verka för att den inte höjs under kommande mandatperiod. Det ska inte vara statens beslut. Trängselskattportalerna ska placeras där de bäst tjänar sitt syfte. Det är angeläget att de inte placeras så att de hindrar tillfarten till infartsparkeringar eller byten till kapacitetsstark kollektivtrafik.

Regional utveckling för en attraktiv och hållbar tillväxtregion

Effektivisera den politiska organisationen kring klimat-och regionplaneområdet

Klimat- och regionplanenämndens fokus bör ligga på att utveckla regionens insatser inom klimat- och regionplaneområdet, inte som idag att dessutom agera som remissinstans för frågeställningar där relevansen för eller behovet av Region Stockholms inspel är mycket litet, för att inte säga obefintligt. Vi anser att antalet organ som hanterar dessa frågor behöver minska från dagens nämnd samt två utskott under regionstyrelsen. Vi tror inte att alla dessa organ behövs för så närliggande frågor. Det upplevs

fortfarande som oklart vem som äger vilken fråga, vilket bör vara skäl nog att se över organisationen.

Att i exceptionellt svåra tider sköta dessa frågor med en politisk överbyggnad som vida överstiger behoven är oansvarigt och bör omedelbart rättas till. Vi anför därför att man bör minska ner nämndens storlek kraftigt, så att den bättre motsvarar uppdraget och regionens behov av politisk hantering.

Det är en absolut nödvändighet att i större utsträckning ta vara på möjligheter till samarbete med stat och kommuner, för att utveckla regionens infrastruktur och långsiktiga förmåga att klara klimatmål. Stockholm är Sveriges starkaste tillväxtregion, och måste även framöver ges förutsättningar för att fortsätta så. Då är det fel fokus att satsa enbart på cykelvägar, även om det är en viktig del. Alla trafikslag behöver finnas och ges möjlighet att underlätta för invånarnas dagliga behov av transporter, leveranser och underhåll.

Energiförsörjning i Region Stockholm

Stockholm fortsätter att växa och detta leder till att efterfrågan på el även ökar. Bygandet av nya bostäder, utbyggnad av infrastruktur och laddinfrastruktur, ökad elektrifiering av transportsektorn för att nå de högt ställda hållbarhetsmålen i agenda 2030 gör att el- och energiförsörjningen behöver säkerställas. Det är av yttersta vikt att finna långsiktigt hållbara alternativ för den framtida energiförsörjningen utan att äventyra Stockholmsregionens kortsiktiga energiförsörjning. Därför är vänsterstyrets inriktning problematisk, där det pågår ett arbete med att ställa om Region Stockholms reservkraft från fossilt till förnybart slag utan att ha säkerställt tillräcklig kapacitet. Det kan därför komma att hota sjukhusens driftsäkerhet. Ändringen och anpassningen av regionens energiförsörjning är angelägen, men får inte ske på bekostnad av en fungerande kärnverksamhet.

Kapaciteten i Stockholms läns elnät har under de senaste åren varit ansträngd. Redan 2017 larmade Svenska kraftnät om svårigheter att tillgodose effektuttag i Stockholm utan att genomföra omfattande nätförstärkningar. Begränsningar i transmissionsnäten och de regionala distributionsnäten har lett till att elnätens, främst transmissionsnätets, kapacitet nu har uppnåtts och överskrids delar av året. Framför allt under kalla vinterdagar. Detta kan påverka möjlighet till omställning av energisystem, exempelvis begränsa möjligheterna till att elektrifiera industriella processer för att minska koldioxidutsläpp. Möjligheterna att nå nationella mål om klimatneutralitet och fossiloberoende kan även påverkas samt bostadsbyggande och infrastrukturens utveckling begränsas. Kraftansträngningar måste därför till för att lösa de kapacitetsbrister som finns i länets elnät.

Kärnkraft har en roll i att bekämpa klimatförändringen och små kärnreaktorer (Small Modular Reactors) kan ses som en del av kärnkraftens framtid. De små kärnreaktorerna skiljer sig från konventionella reaktorer på så sätt att de är både fysiskt och effektmässigt mindre samt utrustade med funktioner för passiv säkerhet. De har färre aktiva system och kräver färre mänskliga ingrepp, vilket betyder att de öppnar upp för

möjligheten att placera reaktorerna närmare tätbebyggda områden och förenklar drift och utformning. Lämplig lagstiftning och bestämmelser för små kärnreaktorer och nya användningar av kärnenergi behöver utformas för att bättre kunna möta framtidens förändrade energibehov.

Kristdemokraterna anser att det är fel att köpt el inom kollektivtrafiken inte inkluderar kärnkraft. Det skulle det vara ekonomiskt fördelaktigare att inkludera kärnkraft i elproduktionen, vilket skulle minska kostnaderna med cirka 21,5 miljoner kronor jämfört med att endast använda förnyelsebara energikällor. Detta tyder på att det finns en ekonomisk ineffektivitet i att utesluta kärnkraft som en möjlig energikälla och att det skulle vara mer fördelaktigt för trafikförvaltningen om den alternativa elproduktionen inkluderade kärnkraft som en del av mixen.

Infrastruktur

Förhandla med stat och kommuner gällande el-vägar

Idag står vägtrafiken i Sverige för cirka en tredjedel av landets koldioxidutsläpp, varav godstrafiken står för cirka en tredjedel. Vägtrafikens klimatpåverkan är betydande och dess negativa miljöpåverkan måste minskas genom ökad användning av biodrivmedel och på sikt en massiv elektrifiering, där elvägar kan vara ett alternativ.

Staten har traditionellt sett ansvar för väginfrastruktur men dagens komplexa samhällsprojekt, elvägar, saknar en enskild aktör som ensam kan fatta beslut som styr över andra. Det finns dessutom inga regelverk särskilt utformade för anläggande och användande av elväg. Därför behöver man sträva efter att få till ett gemensamt agerande, vilket ställer stora krav på samverkan och dialog med stat och kommuner för att tillsammans kunna arbeta för att elvägen ska genomföras.

Förhandla med stat och kommuner att bygga ut laddinfrastruktur för att möta framtidens efterfrågan

Idag finns tusentals laddbara fordon i Sverige, ett antal som ökar ständigt och snabbt. En väl fungerande och utbyggd laddinfrastruktur ökar möjligheterna att använda redan befintliga laddbara fordon och är en förutsättning för att öka antalet elfordon på de svenska vägarna. Den transformation av transportsektorn som elektrifieringen innebär ställer höga krav på utbyggnaden av laddinfrastruktur för att möta den efterfrågan som kommer att finnas.

Stockholm är beroende av ett väl fungerande transportsystem i hela landet och påverkas av den statliga infrastrukturplaneringen. Staten har en viktig roll som lagstiftare avseende standarder, elnät, markupplåtelse och parkering medan regioner ansvarar för regionplanering och kommuner ansvarar för den mer detaljerade markanvändningen inom sina geografiska gränser.

Sätt press på staten att underhålla befintlig infrastruktur som är underfinansierad i länet

Att förvalta och underhålla det svenska vägnätet, som är en del av vår samhällsbärande infrastruktur, som byggts upp av flera generationers arbete och investeringar är en grundförutsättning för ett hållbart samhälle. Under 2000-talet har dock kapacitetsbrister i infrastrukturer nått en ny kritisk nivå på grund av att regeringen har investerat för lite i infrastrukturen.

Regeringen har under de senaste fyra mandatperioderna satsat mer pengar på underhåll än tidigare, men trots det har budgetramarna satts för lågt i förhållande till behoven. Decennier av underinvesteringar i kapacitet och underhåll har lett till att vi har hamnat i en situation med en växande underhållsskuld. För att kunna hålla jämna steg med kostnadsökningar och den högre nivån på underhåll som krävs i en sliten anläggning som utnyttjas allt hårdare krävs en större fokuserad satsning på infrastruktur.

Underhållsskulden på det svenska vägnätet ökar. Det gäller även Stockholms län. Enligt en analys utförd på uppdrag av Transportföretagen är var tionde väg i Stockholms län i mycket dåligt skick. Sprickbildningar, spårdjup och ojämnheter är inte bara vanligt på vägar i glesbygd utan förekommer i alltför hög utsträckning på vägar i Stockholms län.

Sätt press på staten att satsa mer på bredbandsutbyggnad för en levande landsbygd och skärgårdsmiljö

En god uppkoppling till internet i hela regionen är viktig. Det innebär också att allt fler ser möjligheterna med att arbeta hemifrån och bosätta sig längre ut i länet. Stockholmsregionen har stora delar landsbygd och skärgård. Med en god internetuppkoppling blir dessa delar alltmer attraktiva att bosätta sig i vilket också kan gynna den regionala utvecklingen på mindre orter i länet. En ökad lokalbefolkning ger underlag för den lokala mataffären och så vidare. Att man dessutom kan arbeta hemma och undvika långa persontransporter är bra för klimatet samtidigt som livspusslet blir enklare att få ihop. Kristdemokraterna anser att bredbandsutbyggnaden är prioriterad för en levande landsbygd och för att kunna leva och bo i skärgården i Stockholms län.

Trygga och utveckla flygets möjligheter

Stockholm-Mälardalen är Sveriges starkaste tillväxtregion, och måste även framöver ges förutsättningar för att den kan fortsätta att vara det. Ett ökat resande med flyg är bra för svensk tillväxt, men leder också till en ansträngd situation där förutsättningar krävs för att effektivisera och optimera verksamheterna. Infrastrukturprojekt likt Stockholmsförhandlingen och Sverigeförhandlingen har genererat en samverkan mellan stat, region och kommuner för gemensamma och gränsöverskridande infrastruktursatsningar.

Kristdemokraterna tycker att det är dags att ta nästa steg och vill därför gå in i en Arlandaförhandling. Med framtidens planering av arbetsplatser och infrastruktur i och omkring Arlandaområdet behöver planeringen få goda möjligheter för att bland annat kunna bosätta sig på ett lämpligt pendlingsavstånd till Arlanda. Detta område sträcker

sig runt hela Arlandaregionen där vi ser att den spårbundna trafiken dras vidare och in till Arlanda på lämpligt sätt. Det handlar om allt ifrån att kunna nå kommunerna i nord-östra Stockholm via en utbyggnad av Roslagsbanan till infrastrukturlösningar som ökar tillgängligheten från Uppsala, Västerås och Eskilstuna till Arlandaregionen. Därtill ska de kommersiella flygbussarna få goda förutsättningar att köra från Stockholms regionala knutpunkter. Denna utveckling är vi övertygade gynnar hela Stockholm-Mälardalsregionen och indirekt hela Sverige. Går det bra för Stockholm, går det bra för Sverige.

Det är viktigt för hela landet att säkra den framtida tillgången till snabba och effektiva kommunikationer till och från Stockholm. Bromma flygplats fyller tillsammans med Arlanda en viktig roll för flygtrafikkapaciteten i landet, inte minst som nav för inrikes-trafiken. I takt med klimatomställningen ser vi att Bromma har bra förutsättningar att bli Sveriges första Aerotropolis för ljudlösa elflygplan.

Utred trafiklösning Järna/Norvik väg 73

Behoven av interregional och storregional järnvägstrafik till 2050 bedöms vara så stora att det behövs ytterligare spårkapacitet på Ostkustbanan mellan Stockholm och Uppsala, på Västra Stambanan mellan Älvsjö och Järna samt på Svealandsbanan mellan Södertälje och Nykvarn. Valet av lösning på kapacitetsproblemen behöver utgå från en samlad analys och en långsiktig inriktning som inkluderar samtliga framtida kapacitetsbehov i järnvägssystemet i länet.

Med den nya containerhamnen Norvik kommer den tunga godstrafiken öka kraftigt på vägnätet på Södertörn. Redan idag är tvärförbindelserna mellan östra Södertörn och E4/E20 hårt belastade. På väg 259 mellan Huddinge och Haninge är var femte fordon en tung lastbil, den högsta andelen i länet. Därför är behovet av den planerade motorvägen Tvärförbindelse Södertörn akut. För att minska sårbarheten i trafiksystemet, avlasta E4/E20 mellan Södertälje och Stockholm och få bort den tunga trafiken från den smala och olycksdrabbade väg 225 mellan Södertälje och Nynäshamn vill vi också att en tunnellsökning för förlängning av väg 73 till E4 söder om Södertälje utreds.

Region Stockholms hållbarhetsarbete

Region Stockholm har höga ambitioner och mål på klimatområdet. Regionen ligger i framkant i sina satsningar och har gjort stora omställningar de senaste åren. Utsläppen per invånare minskar och ligger på nivåer som är drygt hälften så stora som i övriga landet, och påtagligt lägre än i många jämförbara storstadsregioner i världen.

Regionens arbete med att nå målet om nettonollutsläpp senast år 2045 fortsätter med hjälp av ett inrättat klimatkansli, vars syfte är att växla upp arbetet för klimatet med det strategiska verktyget Klimatfärdplan 2050. Tillsammans med antagandet av en ambitiös hållbarhetspolicy och hållbarhetsstrategi skickar detta tydliga signaler om regionens seriösa arbete med att uppfylla Parisavtalet.

Stärk satsningar på resursoptimering och cirkulära materialflöden

En övergång från linjära till cirkulära materialflöden är en förutsättning för en långsiktigt hållbar resursanvändning. Övergången innebär att resurser utnyttjas, återanvänds och återvinns för att undvika slutgiltigt avfall och möjliggöra en hållbar framtid och välmående planet för kommande generationer. Resursoptimering i sin tur innebär att resurser används smartare för att undvika resursspill.

Tillsammans kan satsningar på resursoptimering och en övergång till cirkulära materialflöden leda till reducering av klimattryck, samt medföra en ekonomisk besparing och förbättrad lönsamhet genom att råvaror, energi och tid tas tillvara.

I fråga om att identifiera förändringar som kan innebära ekonomisk besparing bör detta skyndsamt utredas och omgående påbörjas. En sammanhållen värdekedja för var besparingar, kostnader och effektiviseringsvinster uppstår för att underlätta genomförande, bör upprättas.

Hårdare krav vid upphandlingar för att påverka utsläpp av CO2 och miljögifter

Offentlig upphandling är den process som offentliga organisationer använder för att göra inköp och står för ungefär en sjättedel av Sveriges BNP. Region Stockholm är en av landets största inköpsorganisationer och har som mål att bli ledande i Europa på hållbar upphandling. Offentlig upphandling har goda förutsättningar att bidra till en hållbar utveckling men står för utmaningar i form av samordning och harmonisering av miljö- och klimatkrav.

Kristdemokraterna anser att offentlig upphandling utgör ett viktigt klimatpolitiskt styrmedel och att Region Stockholm kan göra mycket i arbetet mot att nå nettonollutsläpp genom att ställa högre miljökrav vid upphandling av både varor och tjänster.

Utfasning av icke-nödvändiga och minskning av nödvändiga kemikalier

Inom vården, kollektivtrafiken och fastigheter finns kemikalier som kan vara skadliga både för miljön och för hälsan. För vissa miljögifter har användningen reglerats och utsläppen minskat vilket har lett till lägre halter i både människa och miljö.

Ansträngningar och kraftsamlingar behöver ske för att ersätta skadliga och farliga kemikalier med mer hållbara alternativ. Region Stockholms arbete med att fasa ut alla farliga kemikalier som inte är absolut nödvändiga behöver fortsätta samtidigt som en minskning av nödvändiga kemikalier måste ske.

Långsiktiga investeringar i kollektivtrafiken och alternativa drivmedel

I Klimaträttsutredningens betänkande "Rätt för klimatet" (2022:21) görs bedömningen att om nettonollutsläpp av växthusgaser ska uppnås till år 2045, behöver omställningen av transportsystemet vila på tre ben; transporteffektivt samhälle, hållbara förnybara drivmedel och elektrifiering och energieffektiva fordon och fartyg. Region Stockholm

arbetar som aldrig förr med att bygga ut, förnya och förvalta kollektivtrafiken med nya linjer för båtar, tåg och tvärbana samt bussar. Arbetet med att stärka det hållbara resandet och kollektivtrafikens konkurrenskraft i Stockholms län ska fortsätta.

Kristdemokraterna är även positivt inställda till hållbara alternativa drivmedel som bland annat vätgas. I dagsläget finns dock svårigheter som behöver lösas innan vätgasen helt kan aktualiseras som alternativt drivmedel. Bland annat krävs det väldigt mycket el för att skapa vätgasen samt enorma mängder vatten. Grön vätgas är idag även dyrare än konventionellt tillverkad vätgas. Vätgasen har stor potential att bidra till samhällsomsättningen men det kräver att vi ökar satsningarna på forskning och utveckling av vätgasen.

Regionens fastigheter

Långsiktigt strategiskt perspektiv

Kristdemokraterna vill att förvaltarskap för framtida generationer genomsyrar politiken, inte minst när det gäller fastigheter. Vi vill därför uppdatera ägardirektiven för Locum för att klassificera mark och fastigheter som kan bli verksamhetsmässigt nödvändiga inom 50 år som strategiska.

Energibesparing

Vi vill också ta fram en översikt över hur regionen inom två mandatperioder kan optimera användningen av energibesparande teknik som stärker vår motståndskraft mot extraordinära händelser. Detta inkluderar värmepumpar, solkraft och all reservkraft.

Ökad uthyrning

Vi vill minska vakanserna i befintligt fastighetsbestånd genom att uppdra åt vår organisation att ta fram en "playbook" för korttidsuthyrning 6 månader - 8 år som exempelvis kan användas när en fastighet står tomställd under en längre tid såsom delar av Gamla Karolinska gjort under en tid. Kraften i hela regionens fastighetsbestånd skall användas för att våga ingå lönsamma längre hyresavtal även när ett möjligt renoveringsbehov finns på horisonten. Regionens övriga vakanser kan då användas för att evakuera hyresgäster. Under 2024 bör regionen minska vakanserna med 80 000 kvm i Solna (Gamla Karolinska) vilket bör ge regionen ett tillskott om 80 MSEK.

Digitalisering av fastigheter

Kristdemokraterna är starka förespråkare för att främja digitaliseringen av byggnader som ett viktigt medel för att skapa en mer ekonomiskt hållbar och användarvänlig fastighetsförvaltning. Genom att utnyttja realtidsdata, sensorer, dataanalys och IoT-enheter strävar vi efter att minska underhållskostnaderna och förbättra långsiktig hållbarhet inom fastighetssektorn.

Med hjälp av digitaliseringen kan fastighetsägare och förvaltare övervaka byggnadernas tillstånd i realtid. Detta ger dem möjlighet att snabbt identifiera och åtgärda problem innan de eskalerar till kostsamma reparationer. Genom att agera proaktivt på detta sätt kan vi minimera de oväntade utgifterna för underhåll och förlänga byggnadernas livslängd, vilket är i linje med vårt mål att främja långsiktig ekonomisk hållbarhet.

Den digitala transformationen möjliggör också en effektivare användning av resurser, såsom energi och andra operativa kostnader. Genom att optimera dessa resurser kan vi sänka driftkostnaderna och därmed sänka hyror och underhållskostnader för fastighetsägare och hyresgäster. Samtidigt förbättrar digitaliseringen av byggnader användarupplevelsen och fastighetsvärdet. Genom att erbjuda innovativa och användarvänliga lösningar kan vi öka trivseln för de som bor och arbetar i byggnaderna. Detta kan i sin tur öka fastighetsvärdet och attraktiviteten på marknaden. För Kristdemokraterna är digitaliseringen av byggnader en nödvändig investering för att främja både ekonomisk hållbarhet och användarvänlighet inom fastighetssektorn. Genom att anta modern teknik och dataanalys kan vi skapa en mer kostnadseffektiv och hållbar fastighetsförvaltning för framtiden.

Effektivare upphandlingar

En väsentlig del av regionens kostnader går att finna i upphandlingar av varor och tjänster. År 2023 uppgick upphandlingarnas värde till cirka 60–65 miljarder kronor, året dessförinnan var motsvarande siffra 61 miljarder kronor. Detta är strax under 50 procent av regionens totala budgetomslutning. Det finns här en tydlig skillnad jämfört med den privata sektorn. Inom offentlig verksamhet finns inget intresse hos leverantörerna för effektivisering då det kan leda till budgetnedskärningar. Region Stockholm behöver arbeta aktivt för att pressa ned priserna i de upphandlingar vi genomför, effektiviseringar är nödvändiga. Kristdemokraterna väljer här att gå fram med ett generellt sparbetning om 1,5 procent av den totala kostnaden för upphandlingar, vilket motsvarar 930 miljoner kronor.

Tryggheten behöver värnas och kriminaliteten stävjas

Som en del i arbetet för ett tryggare län, och för att minska risken för att unga ska rekryteras in i gängkriminalitet, föreslår vänsterstyret att regionen bland annat ska delta i samverkan med Stockholms stad och polismyndigheten i det brottsförebyggande projektet Trefas, med målet att få fler individer att fullfölja sin avhoppprocess. Kristdemokraterna välkomnar vänsterstyrets vilja att motverka otryggheten, men vi menar att regionens arbete för ett tryggare län bör omfatta hela Stockholms län och inte bara Stockholms stad.

Kristdemokraterna yrkar:

- Reducera Klimat- och regionplanenämnden från 18+18 till 9+9 ledamöter
- Utred trafiklösning Järna/Norvik väg 73

- Stärk satsningar på resursoptimering och cirkulära materialflöden
- Att digitalisering av byggnader ska öka för regionens samtliga fastigheter
- Att regionens arbete för ett tryggare län ska omfatta hela Stockholms län

Kultur

Fortsatt stöd till kulturen med fokus på regionens kärnuppdrag

För Kristdemokraterna är förvaltarskapstanken central, vilket innebär att vi har ett ansvar att ta hand om och värna det gemensamt skapade av tidigare generationer för att föra det vidare till nästa. Stockholm har ett stor och rikt kulturliv, där regionens ansvarsområden utgör viktiga beståndsdelar. Detta vill vi värna och utveckla.

Pandemin hade en förlamande effekt på kulturlivet och de kreativa näringarna i Stockholms län. Många drabbades, både de som får sin inkomst från arbete inom kultursektorn och kulturkonsumenter.

Tiden av nedstängda och begränsade verksamheter satte sina spår och det rådande ekonomiska läget med oförutsägbara energipriser och följderna av ett fortfarande pågående krig i vårt närområde har lett till svårigheter för kulturen att vara en kraft och bidra till hela samhällets utveckling, när den kanske behövs som bäst. Vi vill se fortsatta steg mot att stärka stödet till kultursektorn för att underlätta både återstarten och återhämtningen efter pandemin. Målet måste vara att så snart som möjligt återgå till ett kulturliv som till större del står på egna ben, fria från offentligt stöd och styrning.

En fokusering på kulturella insatser som bidrar till regionens kärnuppdrag är ett uppdrag vi vill ge förvaltningen och nämnden.

Stärk satsningar på bibliotek och läsfrämjande aktiviteter

Bibliotek är en av våra mest besökta kulturinstitutioner och är en viktig bärare av demokrati, kultur och bildning. Rapporter visar att unga i allt högre grad slutar läsa böcker samtidigt som bibliotekens framtida betydelse ifrågasätts i en alltmer föränderlig och digitaliserad omvärld.

I Sverige finns mer än 2 000 bibliotek av olika slag, varav fler än 100 är belägna i Stockholmsregionen. Vi vill värna den unika plats för läsning, informations- och kunskapsökning, folkbildning och möten som bibliotek utgör. Vi vill även se en bred satsning på läsning och kunskapsinhämtning genom att stärka bibliotekens ställning och rikta insatser för läsförståelse och läsinläring där de kommer alla barn till del.

Projekt och verksamhetsstöd i nämnden anser Kristdemokraterna bör användas för att stärka kärnverksamheterna genom kulturella insatser. Ett exempel kan vara att satsa på barn och unga som är inskrivna och vistas på regionens sjukhus, i syfte att underlätta tillvaron för denna grupp och samtidigt stimulera exempelvis läsning. Genomgående

menar vi att projekten ska ha extra fokus på att stimulera kultur inom regionens kärnområden, t.ex. vård för olika grupper (äldre, multisjuka med flera) samt inom trafiken.

Stärk arbetet med folkbildningen

Folkbildningen, som syftar till att på ett demokratiskt och jämlikt sätt få medborgare att ta till sig ny kunskap och nya värderingar, är över 100 år gammal och fyller då som nu en mycket viktig funktion i samhället.

Folkbildningen har verksamhet i Stockholms läns alla 26 kommuner och utgörs av folkskolor, studieförbund och studerande organisationer inom folkhögskolan. Den innehar en unik roll i integrationsarbetet samtidigt som den vitaliserar demokratin, håller ihop gemenskaper och skapar förutsättningar för ett gott samhälle. Vi anser att stöd till folkhögskolor och studieförbund är en viktig bildningsverksamhet för Region Stockholm. De spelar en central roll för Stockholmsregionens attraktivitet och tillväxt samtidigt som de kan erbjuda invånare ökad kunskap och de verktyg som underlättar deltagandet i samhällslivet. Vi ser därmed vikten av att fortsätta stödja folkbildningen och den centrala ställning den har för Stockholmsregionen och dess invånare.

Vårda och värna vårt kulturarv

Vårt kulturarv utgörs av historiska spår som tillkommit genom mänsklig aktivitet i olika tider. Det kan bestå av föremål, byggnader och fornlämningar samt immateriella värden som idéer, berättelser och traditioner som påverkar vårt liv och omgivning på flera sätt.

En god kulturpolitik måste sträva efter att ta tillvara det värdefulla kulturella arv som tidigare generationer har lämnat efter sig. För den kristdemokratiska ideologin är förvaltarskapstanken central vilket innebär att varje generation har en skyldighet att förvalta det som lämnats av tidigare generationer för att sedan föra det vidare till nästa. Vi vill genom en aktiv medvetenhet och förmedling av de värden som byggt och håller samman vårt samhälle, och genom en varsam och noggrann vård av vårt fysiska kulturarv, se till att den värdefulla kulturen görs tillgänglig och kommer invånarna till del.

Slopa enprocentsregeln för kultursatsningar vid nybyggnation

1937 beslutade Sveriges riksdag att en procent av kostnaderna vid statlig byggnation skulle satsas på konstnärlig gestaltning. När storlandstinget bildades 1971 blev det ett formellt beslut att även här tillämpa regeln, men med upp till 2 procent av kostnaden.

Vi anser att enprocentsregeln, som är ett ekonomiskt krav för kultursatsningar vid nybyggnation, är ett dyrt och ineffektivt sätt att hantera skattebetalarnas pengar. Därför vill vi att den regeln slopas, på så sätt kan vi effektivisera användningen av skattemedlen.

Men konstnärlig utsmyckning är viktig och nödvändig. Både för trivsel och trygghet i kollektivtrafiken samt att den ökar välbefinnandet och stimulerar återhämtning samt

läkning efter sjukdom. Det kan också vara värdeskapande i samband med svåra besked och under perioder präglade av sjukdom eller umbäranden. Här har konsten en unik funktion som är dokumenterat behjälplig och förankrad i den svenska välfärden.

Kristdemokraterna är alltså för en rik konstnärlig utsmyckning av de regionala miljöerna, men vi vill se en effektiv användning av de ekonomiska medel som avsätts för att skapa detta. Konstverk av enklare slag kan mycket väl vara läkande utan att kosta mellan 1-2 procent av byggkostnaden för ett nybyggnationsprojekt.

Värna kulturens frihet

Kulturen är en viktig del av vårt samhälle och har en stor betydelse både för den enskilde individen och samhället i stort. Kristdemokraterna anser att det är viktigt att kulturpolitiken bidrar till goda grundvillkor för kulturektorn, men att det också är viktigt att upprätthålla respekten för den konstnärliga friheten och principen om armlängds avstånd till kulturen.

Utveckla Kultursamverkansmodellen

Kultursamverkansmodellen är en modell vars mål är att föra kulturen närmare medborgarna och ge regionerna ett ökat ansvar och ökad frihet inom kulturområdet. Ända sedan modellens införande har ömsesidigheten i relationerna mellan de politiska nivåerna haltat och modellen som skulle innebära en decentralisering har snarare medfört ökade anspråk på styrning från statens sida.

Vi ställer oss positiva till kultursamverkansmodellen som koncept och välkomnar initiativ som ökar det regionala inflytandet över kulturpolitiken och för den närmare regionens invånare. Stockholmsregionen är den folkrikaste regionen och hemvist för den absoluta majoriteten av konstnärer, fria grupper och statliga institutioner som verkar både i länet och hela landet. Samtidigt har modellen under åren utvecklats, utan nämnvärd hänsyn till detta. Kultursamverkansmodellen behöver utvecklas för att kunna rymma Region Stockholms särskilda förutsättningar. För oss Kristdemokrater är det viktigt att det regionala inflytandet kan säkerställas och att den kulturella position som regionen innehar inte äventyras.

Kristdemokraterna yrkar:

- Stimulera satsningar på läs- och skrivfrämjande aktiviteter via Regionbiblioteken
- Att avsätta +2 mkr inom nämndens budget för satsningar på barn och unga som är inskrivna och vistas på Region Stockholms sjukhus
- Slopa 1-procentregeln för kultursatsningar vid nybyggnation

Bilagor

Budgetförändringar 2024-2026

Förklaringspost	Belopp i miljoner kronor ²		
	2024	2025	2026
HSN - ökning av utomläns- och utlandsvård 10%	227	252	284
HSN - Höjning av avgift vid patient som missat operation & halvering av uteblivna besök	110	130	150
Primärvårdsnämnd - besparing digitala vårdförsök	84	84	84
Primärvård - Passivlistning - genomförandeplan	100	100	100
Effektivare upphandling 1,5%	930	930	930
5% effektivisering administration för samtliga nämnder och bolag	232	232	232
Trafik - Höjning av SL-taxa för pensionärer, unga och studerande med 50kr/månadskort	95	100	105
Trafik - Ökat utbud av trafik vilket leder till 1% mer resenärer	150	170	190
Trafik - Ökning av reklamintäkter	100	140	190
Trafik - Nej till linje 84 - Värmdö pendelbåt	65	65	65
Trafik - Nej till spärrfri station	30	30	30
Trafik - Bra miljöval	44	44	44
Trafik - Fossilfri el slopas, inköp av kärnkraft för att driva kollektivtrafik godkänns	22	22	22
Färdtjänst - Nej till egenregi om beställningscentral	29	29	29
Trafik/FSN - Halverade vakanser och effektivare lokalanvändning	100	130	170
Stop till socialisering t.ex egenregi av 1177, ambulanser, läkarbilar, pendeltåg.	250	290	330
Kulturnämnden - Minskad bidragsgivning	40	40	40
Regionledningskontoret - Nej till förmånscykel	27	27	27
Klimat och regionutvecklingsnämnd & Regionstyrelse - Minskad bidragsgivning	20	20	20
Klimat och regionutvecklingsnämnd - Lägga ner cykelkansliet	7	7	7
Summa förändringar av intäkter	2 661	2 841	3 048

Förklaringspost	Belopp i miljoner kronor ³		
	2024	2025	2026
HSN - Familjecentraler	-10	-10	-10
HSN - Hembesöksprogram	-20	-20	-20
HSN - Förstärkt utskrivning	-30	-30	-30
HSN - Resursförstärkning ASiH	-194	-220	-230
HSN - SPSV	-80	-85	-90
HSN - Säkra forskning riskbaserad mammografi	-6	-6	-6
HSN - Struktur för äldrevaccin	-1	-1	-1
HSN - Osteoporoscentrum	-25	-25	-25
HSN - Silvi-certifiera Akutmottagningar	-5	-5	-5
HSN - TBE	-100	-40	-40
HSN - Förlängning av närakut Hötorget		-50	-50
HSN - Mer medel till BUP och vuxenpsykiatri	-115	-115	-115
HSN - Utred ny akutmottagning	-1	-1	-1
Primärvårdsnämnden - Utreda allergivaccination inom primärvård	-1	-1	-1
Primärvårdsnämnden - Utredning jouröppna vårdcentraler	-1	-1	-1
Primärvårdsnämnden - Högre ersättning till husläkarmottagningar 1%	-69	-69	-69
Trafik - Ökning av köpt trafik	-200	-230	-270
Trafik - Förlängning linje 80 till Täby	-20	-20	-20
Trafik - SL kortet skall gälla som betalning på Mälartågen	-14	-18	-22
Bibehållen skattesats på 12.08 kr	-2 411	-2 540	-2 670
Klimat och regionplanenämnden (Almi) - Riktade satsningar små och medelstora företag	-2	-2	-2
Summa förändringar av kostnader	-3 305	-3 489	-3 678

Tabellverk KD:s förslag till budget 2024 samt plan för åren 2025–2026

Skatteintäkter

Region Stockholms skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning	Utfall	Budget	Budget	Ändring	Plan	Plan
Mnkr	2022	2023	2024	B24/23	2025	2026
Skatteintäkter	87 661	91 670	97 066	5,9%	102 258	107 491
Generella statsbidrag	7 383	7 573	7 894	4,2%	8 131	8 375
- varav läkemedelsförmånen	7 362	7 573	7 894	4,2%	8 131	8 375
- varav övriga generella statsbidrag	21	0	0		0	0
Kommunalekonomisk utjämning	-2 284	-5 041	-4 039	-19,9%	-5 140	-5 925
- varav inkomstutjämning	-2 424	-2 897	-3 289	13,5%	-3 502	-3 665
- varav kostnadsutjämning	-1 580	-2 272	-2 296	1,0%	-2 425	-2 563
- varav regleringsbidrag/avgift	1 720	128	1 546	1108,4%	787	303
Summa skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning	92 760	94 202	100 921	7,1%	105 250	109 941
Förändring från föregående år, mkr		1 442	6 719		4 329	4 691
Förändring från föregående år, procent		1,6%	7,1%		4,3%	4,5%
Budget 2023		89 814	91 566		90 857	
Differens			9 355		14 393	
Varav Budget 2023 utjämning		-2 572	-3 711		-4 296	
Differens			-328		-844	

Resultaträkning

Resultaträkning	Utfall	Budget	Prognos	Budget	Ändring	Plan	Plan
Mnkr	2022	2023	2023	2024	B24/Pr23	2025	2026
Verksamhetens intäkter	30 358	29 809	29 716	29 938	0,7%	30 434	31 446
Personalkostnader och inhyrd personal	-33 124	-31 683	-33 648	-35 577	5,7%	-36 406	-37 612
Pensionskostnader	-5 163	-7 193	-7 707	-8 734	13,3%	-6 221	-5 536
Köpt hälso- och sjukvård, tandvård, mm.	-25 503	-26 518	-28 050	-29 916	6,7%	-31 410	-33 735
Köpt trafik	-16 223	-16 285	-15 935	-16 079	0,9%	-15 856	-16 578
Övriga kostnader	-29 114	-33 435	-30 815	-30 897	0,3%	-31 943	-34 008
Verksamhetens kostnader	-109 126	-115 113	-116 155	-121 203	4,3%	-121 836	-127 469

Avskrivningar	-6 890	-7 264	-7 054	-7 656	8,5%	-8 107	-8 632
Verksamhetens nettokostnader	-85 658	-92 567	-93 493	-98 921	5,8%	-99 509	-104 654
Skatteintäkter	87 661	91 670	92 941	97 066	4,4%	102 258	107 491
Generellt statsbidrag	7 383	7 573	7 665	7 894	3,0%	8 131	8 375
Utjämningsystemet	-2 284	-5 041	-4 095	-4 039	-1,4%	-5 140	-5 925
Summa samlade skatteintäkter	92 760	94 202	96 511	100 921	4,6%	105 250	109 941
Verksamhetens resultat	7 102	1 635	3 018	2 000	-33,7%	5 741	5 287
Finansiella intäkter	87	73	199	162	-18,2%	144	140
Räntekostnader mm.	-1 333	-1 440	-1 483	-1 890	27,4%	-2 218	-2 287
Pensionskostnader finansiell del	-891	-3 724	-3 747	-4 446	18,7%	-1 825	-1 116
Årets resultat	4 965	-3 456	-2 013	-4 173		1 842	2 023

Balanskravsutredning

	Utfall	Budget	Prognos	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2022	2023	2023	2024	2025	2026
Årets resultat enligt resultaträkning	4 965	-3 456	-2 013	-4 173	1 842	2 023
Reducering av samtliga realisationsvinster	-155		-79			
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	4 810	-3 456	-2 092	-4 173	1 842	2 023
Reservering av medel till resultatutjämningsreserv*						
Användning av medel från resultatutjämningsreserv		3 456	2 092	4 173		
Årets balanskravsresultat	4 810	0	0	0	1 842	2 023

*Totalt ackumulerad resultatutjämningsreserv till och med 2022 uppgår till 7 128 miljoner kronor.

Balansräkning

Balansräkning	Utfall	Prognos	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2022	2023	2024	2025	2026
Tillgångar					
Anläggningstillgångar					
Immateriella anläggningstillgångar	628	939	880	948	1 039
Materiella anläggningstillgångar	135 453	143 740	158 305	169 079	173 840
Finansiella anläggningstillgångar	3 121	3 117	3 117	3 117	3 117
Summa anläggningstillgångar	139 201	147 796	162 302	173 143	177 995
Omsättningstillgångar					
Övriga omsättningstillgångar	13 864	13 070	14 125	14 187	14 257
Kassa och bank	2 766	2 133	2 086	2 086	2 086
Summa omsättningstillgångar	16 630	15 203	16 211	16 273	16 343
Summa tillgångar	155 831	162 999	178 512	189 416	194 338
Eget Kapital					
Årets resultat	4 965	-2 013	-4 173	1 842	2 023
Övrigt eget kapital	22 036	24 259	24 957	21 203	23 465
Summa eget kapital	27 001	22 245	20 783	23 045	25 489

Avsättningar					
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	36 019	42 016	49 419	51 213	52 237
Andra avsättningar	619	694	416	415	415
Summa avsättningar	36 638	42 710	49 835	51 629	52 652
Skulder					
Långfristiga skulder lån och leasing	36 301	33 051	39 301	41 311	37 221
Övriga långfristiga skulder	26 050	34 839	39 378	44 131	50 754
Summa långfristiga skulder	62 351	67 890	78 678	85 443	87 975
Kortfristiga skulder	29 841	30 155	28 796	28 879	27 802
Summa skulder	92 192	98 044	107 474	114 322	115 777
Eget kapital, avsättningar och skulder	155 831	162 999	178 092	188 996	193 918
<i>Ansvarsförbindelseför pensioner</i>	<i>22 613</i>	<i>21 809</i>	<i>22 185</i>	<i>22 859</i>	<i>21 975</i>
<i>Soliditet inklusive ansvarsförbindelsen</i>	<i>2,8%</i>	<i>0,3%</i>	<i>-0,8%</i>	<i>0,1%</i>	<i>1,8%</i>

Kassaflödesanalys

Kassaflödesanalys	Utfall	Prognos	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2022	2023	2024	2025	2026
Den löpande verksamheten					
Årets resultat	1 821	-2 013	-4 173	1 842	2 023
Justering för ej likviditetspåverkande poster*	10 178	10 383	15 807	9 531	13 510
Minskning av avsättningar pga utbetalningar	0	0	0	0	0
<i>Medel från verksamheten före förändringar av rörelsekapital</i>	<i>11 999</i>	<i>8 370</i>	<i>11 633</i>	<i>11 374</i>	<i>15 533</i>
Ökning(-) resp minskning(+) av förråd och varulager	171	-58	-23	-37	-41
Ökning(-) resp minskning(+) kortfristiga fordringar	-4 066	851	-1 032	-25	-29
Ökning (+) resp minskning (-) av kortfristiga skulder (exkl leasing- och lånefinansiering)	4 076	314	-1 359	83	-1 077
Kassaflöde från den löpande verksamheten	12 179	9 477	9 219	11 395	14 386
Investeringsverksamheten					
Investering i immateriella anläggningstillgångar	92	0	0	0	0
Försäljning av immateriella anläggningstillgångar	0	0	0	0	0
Investering i materiella anläggningstillgångar	-13 013	-14 627	-22 461	-18 813	-17 580
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	0	0	0	0	0
Investering i finansiella anläggningstillgångar	0	0	0	0	0
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar	0	0	0	0	0
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-12 921	-14 627	-22 461	-18 813	-17 580
Finansieringsverksamheten					
Nyupptagna lån	0	0	4 428	2 046	0
Amortering av långfristiga skulder	0	0	0	0	0
Ökning/minskning långfristiga fordringar	-1 723	4	0	0	0
Förändring långfristiga skulder	4 242	4 738	8 479	5 184	2 891
Förändring av leasingfinansiering	-1 303	-1 009	-134	-231	-117

Erhållna bidrag	0	0	0	0	0
Minskning av avsättningar pga utbetalningar	0	0	0	0	0
Övrig finansiering	0	0	0	0	0
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	1 216	3 733	12 774	6 998	2 774
Utbetalning bidrag till statlig infrastruktur					
Utbetalning av bidrag till statlig infrastruktur	0	0	0	0	0
Årets kassaflöde	474	-1 417	-468	-420	-420
Likvida medel vid årets början	6 462	2 766	2 133	2 086	2 086
Likvida medel vid årets slut	6 936	1 349	1 666	1 666	1 666

Finansieringsbudget

	Utfall	Prognos	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2022	2023	2024	2025	2026
Investeringar	13 013	16 711	21 675	20 546	15 065
Finansiering egen likviditet	-9 541	-7 588	-10 239	-13 548	-8 201
Medfinansiering	-3 472	-9 123	-4 719	-4 987	-6 864
Lån- och leasingfinansiering	0	0	-6 718	-2 011	0
Resultat	0	0	0	0	0
<i>Finansieringsgrad (exkl. medfinansiering)</i>	<i>100%</i>	<i>100%</i>	<i>60%</i>	<i>87%</i>	<i>100%</i>

Anslag

	Budget	Budget	Ändring	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	B23/B24	2025	2026
Hälso- och sjukvårdsnämnden	63 779,6	67 538,0	5,9%	70 318,2	73 245,6
Primärvårdsnämnden	12 009,5	13 959,9	16,2%	14 669,4	15 402,0
Patientnämnden	33,9	35,0	3,3%	36,1	37,3
Trafiknämnden	12 278,5	13 521,4	10,1%	14 171,0	14 697,4
- varav trafikförvaltningen	10 887,8	12 002,5	10,2%	12 589,4	13 104,4
- varav färdtjänstverksamheten	1 177,0	1 156,4	-1,8%	1 156,4	1 156,4
- varav förvaltning för utbyggd tunnelbana	213,8	362,5	69,6%	425,2	436,6
Kulturnämnden	568,3	547,0	-3,7%	566,4	586,4
Regionstyrelsen	2 752,6	2 527,8	-8,2%	2 617,5	2 709,2
- varav regionledningskontoret	514,0	556,2	8,2%	557,6	558,5
- varav politiska organisationen	210,2	205,2	-2,4%	205,2	205,2
- varav bidrag och övrigt	2 028,4	1 766,4	-12,9%	1 854,7	1 945,5
Klimat- och regionutvecklingsnämnden	186,7	158,4	-15,2%	164,8	171,4
Fastighets- och servicenämnden	0,0	0,0		0,0	0,0
Revisorskollegiet	38,5				
Summa anslag	91 647,6	98 327,0	7,3%	102 584,0	106 890,8

*) Revisorskollegiets anslag bereds av regionfullmäktiges presidium och anges inte i tabellerna.

Ersättning pensioner

Mnkr	Budget	Budget	Plan
	2023	2024	2025
Hälso- och sjukvårdsnämnden	3 749,9	5 485,5	0
Primärvårdsnämnden	0,0	0,0	0
Patientnämnden	3,3	5,2	0
Trafiknämnden	154,3	236,2	0
- varav trafikförvaltningen	154,3	236,2	0
- varav färdtjänstverksamheten	0,0	0,0	0
- varav förvaltning för utbyggd tunnelbana	0,0	0,0	0
Kulturnämnden	10,7	15,7	0
Regionstyrelsen	54,5	81,9	0
Klimat- och regionutvecklingsnämnden	1,2	0,0	0
Fastighets- och servicenämnden	0,0	0,0	0
Revisorskollegiet	3,3	5,2	0
Summa ersättning	3 977,2	5 829,7	0

Resultatkrav

Mnkr	Budget	Prognos	Budget	Plan
	2023	2023	2024	2025
Hälso- och sjukvård				
Hälso- och sjukvårdsnämnden	0,0	-608,6	0,0	0,0
Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje	0,0	-96,1	0,0	0,0
Primärvårdsnämnden	0,0	-112,5	0,0	0,0
Patientnämnden	0,0	1,5	0,0	0,0
Stockholms läns sjukvårdsområde	201,0	-100,0	25,0	201,0
Karolinska Universitetssjukhuset	44,0	-600,0	125,0	59,0
Södersjukhuset AB	21,0	-165,0	30,0	26,0
Danderyds Sjukhus AB	24,0	-155,0	30,0	23,0
Södertälje Sjukhus AB	5,0	-63,0	6,0	6,0
S:t Eriks Ögonsjukhus AB	7,0	13,6	7,0	7,0
Folk tandvården Stockholms Län AB	-12,4	0,0	-21,1	115,0
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB	6,0	0,0	7,0	7,0
Tobiasregistret AB	0,0	14,1	0,0	0,0
MediCarrier AB	3,5	-3,5	4,0	11,0
Hälso- och sjukvård totalt	299,1	-1 874,5	212,9	455,0

Kollektivtrafik				
Trafiknämnden	-1 166,0	-642,8	91,0	794,0
- varav trafikförvaltningen	32,0	95,4	41,0	41,0
- varav färdtjänstverksamheten	4,0	37,0	50,0	4,0
- varav förvaltning för utbyggd tunnelbana	0,0	0,0	0,0	0,0
AB Storstockholms Lokaltrafik	-1 202,0	-775,2	0,0	749,0
- varav AB SL Finans	0,0	230,4	0,0	0,0
- varav SL Nya Tunnelbanan AB	0,0	0,0	0,0	0,0
- varav Waxholms Ångfartygs AB	0,0	24,6	0,0	11,0
Kollektivtrafik totalt	-1 166,0	-642,8	91,0	794,0
Kultur				
Kulturnämnden	0,0	0,0	0,0	0,0
Stockholm Film AB	0,0	0,0	0,0	0,0
Kultur totalt	0,0	0,0	0,0	0,0
Regionstyrelsen	0,0	143,4	0,0	0,0
Klimat- och regionutvecklingsnämnden	0,0	0,0	0,0	0,0
Fastigheter och service				
Fastighets- och servicenämnden	493,0	614,4	650,5	593,0
- varav serviceförvaltningen	-65,0	-120,6	-65,5	8,0
- varav fastighetsförvaltningen	558,0	735,0	716,0	585,0
Locum AB	-12,1	-12,1	4,0	4,0
Fastigheter och service totalt	480,9	602,3	654,5	597,0
Övriga				
Revisorskollegiet	0,0	0,0	0,0	0,0
Landstingshuset Stockholm AB	0,0	-31,8	0,0	0,0
AB SLL Internfinans	0,0	0,0	0,0	0,0
Koncerngemensamma funktioner				
Skadekontot	0,0	0,0	0,0	0,0
Koncernfinansiering	-3 070,2	-210,0	-5 131,9	-3,6
Koncernjusteringar				
Totalt	-3 456,2	-2 013,4	-4 173,5	1 842,4

*Avser resultat före bokslutsdispositioner och skatt, justerat för kostnadseffekt för förändrad diskonteringsränta för pensioner hos bolagen.

Per nämnd/verksamhet

Hälsa- och sjukvårdsnämnden

	Budget	Budget	Plan	Plan
	2023	2024	2025	2026
Mnkr				
Intäkter	82 519	88 997	88 571	92 278
- varav anslag	61 780	67 538	70 318	73 246
Köpt vård	-65 887	-72 729	-76 136	-79 794
Läkemedelsförmånen	-7 402	-7 761	-8 068	-7 944
Övriga kostnader inkl. finansnetto	-9 230	-8 506	-4 367	-4 541
<i>Summa kostnader</i>	<i>-82 519</i>	<i>-88 997</i>	<i>-88 571</i>	<i>-92 278</i>
Resultat	0	0	0	0

Primärvårdsnämnden

	Budget	Budget	Plan	Plan
	2023	2024	2025	2026
Mnkr				
Intäkter	12 311	14 191	14 901	15 634
- varav anslag	12 009	13 960	14 669	15 402
Kostnader	-12 311	-14 191	-14 901	-15 634
Resultat	0	0	0	0

Patientnämnden

	Budget	Budget	Plan	Plan
	2023	2024	2025	2026
Mnkr				
Intäkter	39	41	38	39
- varav anslag	34	35	36	37
Kostnader	-39	-41	-38	-39
Resultat	0	0	0	0

Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje

	Budget	Budget	Plan	Plan
	2023	2024	2025	2026
Mnkr				
<i>Medlemsbidrag</i>	<i>1 422</i>	<i>1 862</i>	<i>1 990</i>	<i>2 061</i>

Trafiknämnden inkl FUT

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026
Intäkter	26 309	27 792	28 409	28 450
- varav anslag	12 279	13 521	14 171	14 697
- varav biljettintäkter	9 265	9 489	9 701	9 929
Summa kostnader	-27 475	-27 701	-27 615	-27 656
Resultat	-1 166	91	794	794

Trafikförvaltningen

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026
Intäkter	12 628	13 184	13 513	14 132
- varav anslag	10 888	12 002	12 589	13 104
Kostnader	-12 596	-13 143	-13 472	-14 091
Resultat	32	41	41	41

Förvaltning för utbyggd tunnelbana

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026
Intäkter	748	1 202	1 255	1 263
- varav anslag	214	363	425	437
Kostnader	-748	-1 202	-1 255	-1 263
Resultat	0	0	0	0

AB Storstockholms Lokaltrafik

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026
Intäkter	24 241	24 436	24 781	25 696
- varav biljettintäkter	9 258	9 528	9 738	9 966
Summa kostnader	-25 443	-24 436	-24 032	-24 947
Resultat	-1 202	0	749	749

Färdtjänstverksamhet

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026
Intäkter	1 893	1 940	2 086	2 291
- varav anslag	1 177	1 156	1 156	1 156

Kostnader	-1 889	-1 890	-2 082	-2 287
Resultat	4	50	4	4

Kulturnämnden

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026
Intäkter	624	665	678	703
- varav anslag	568	547	566	586
Kostnader	-624	-665	-678	-703
Resultat	0	0	0	0

Regionledningskontoret

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026
Intäkter	3 209	2 780	2 814	2 751
- varav anslag	2 753	2 528	2 618	2 709
Kostnader	-3 209	-2 780	-2 814	-2 751
- varav regionledningskontoret	-514	-556	-558	-558
- varav politiska organisationen	-210	-205	-205	-205
- varav bidrag och övrigt	-2 028	-1 766	-1 855	-1 945
Resultat	0	0	0	0

Serviceförvaltningen

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026
Intäkter	1 879	2 046	2 115	2 194
- varav anslag	0	0	0	0
Kostnader	-1 944	-2 111	-2 107	-2 186
Resultat	-65	-65	8	8
<i>Resultat exklusive pensionseffekt</i>	6	22	8	8

Fastighetsförvaltningen

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026
Intäkter	6 170	6 309	6 571	6 584
- varav anslag	0	0	0	0
Kostnader	-5 612	-5 593	-5 986	-5 993
Resultat	558	716	585	591

Fastighets- och servicenämnden

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026
Intäkter	7 983	8 290	8 620	8 531
- varav anslag	0	0	0	0
Kostnader	-7 490	-7 639	-8 027	-7 932
Resultat	493	651	593	599
<i>Resultat exklusive pensionseffekt</i>	564	738	593	599

Locum AB

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026
Intäkter	402	403	402	402
Kostnader	-414	-399	-398	-398
Resultat	-12	4	4	4
<i>Resultat exklusive pensionseffekt</i>	-12	4	4	4

Revisorskontoret

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026

Intäkter	45	46	43	44
- varav anslag	39	40	41	42
Kostnader	-45	-46	-43	-44
Resultat	0	0	0	0

Skadekonto

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026
Intäkter	19	19	19	19
Kostnader	-19	-19	-19	-19
Resultat	0	0	0	0

Klimat- och regionutvecklingsnämnden

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026
Intäkter	188	160	165	171
- varav anslag	187	158	165	171
Kostnader	-188	-160	-165	-171
Resultat	0	0	0	0

Stockholms läns sjukvårdsområde

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026
Resultat	201	25	201	201

Karolinska Universitetssjukhuset

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026
Resultat	44	125	59	59

Landstingshuset i Stockholm AB

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026
Resultat	0	0	0	0

**Avser resultat före bokslutsdispositioner och skatt, justerat för kostnadseffekt för förändrad diskonteringsränta för pensioner hos bolagen.*

Södersjukhuset AB

	Budget	Budget	Plan	Plan
	2023	2024	2025	2026
Mnkr				
Resultat	21	30	26	26

Danderyds Sjukhus AB

	Budget	Budget	Plan	Plan
	2023	2024	2025	2026
Mnkr				
Resultat	24	30	23	23

Södertälje Sjukhus AB

	Budget	Budget	Plan	Plan
	2023	2024	2025	2026
Mnkr				
Resultat	5	6	6	6

S:t Eriks Ögonsjukhus AB

	Budget	Budget	Plan	Plan
	2023	2024	2025	2026
Mnkr				
Resultat	7	7	7	7

Folktandvården Stockholms Län AB

	Budget	Budget	Plan	Plan
	2023	2024	2025	2026
Mnkr				
Resultat	-12	-21	115	115
<i>Resultat exklusive pensionseffekt</i>	<i>100</i>	<i>144</i>	<i>115</i>	<i>115</i>

Ambulanssjukvården i Storstockholm AB

	Budget	Budget	Plan	Plan
	2023	2024	2025	2026
Mnkr				
Resultat	6	7	7	7

Tobiasregistret AB

	Budget	Budget	Plan	Plan
	2023	2024	2025	2026
Mnkr				
Resultat	0	0	0	0

MediCarrier AB

	Budget	Budget	Plan	Plan
	2023	2024	2025	2026
Mnkr				
Resultat	4	4	11	11
<i>Resultat exklusive pensionseffekt</i>	<i>10</i>	<i>12</i>	<i>11</i>	<i>11</i>

Film Stockholm AB

	Budget	Budget	Plan	Plan
	2023	2024	2025	2026
Mnkr				
Resultat	0	0	0	0

Koncernfinansiering

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026
Intäkter	109 625	116 082	118 797	122 438
Kostnader	-112 696	-121 214	-118 800	-122 266
Resultat	-3 070	-5 132	-4	171

Kommunalförbund

Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje

Mkr	Utfall	Budget	Budget	Ändring	Plan	Plan
	2022	2023	2024	B24/23	2025	2026
<i>Medlemsbidrag</i>	1 780	1 862	2 100	12,8%	2 184	2 272

STHLM